

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Secvndvs. Vtrum relatio in deo sit idem quod sua essentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](#)

termitas & filatio &c. sunt relationes reales? quam A
vide si placet.

ARTICVLVS SECUNDVS.

Vitrum relatio in Deo sit idem quod sua
essentia.

^{176.} **A**d Secundum sic procedatur. Videlicet, quod re-
s. diff. 23. a. latum in Deo non sit idem quod sua essentia. Di-
c. Et 4. cōs. cit enim August. in 5. de Trin. * quod non omne, quod
c. 14. cōs. dicitur in Deo, dicitur secundum substantiam. Dic-
q. 8. a. 2. cōs. tur enim ad aliud, sicut pater ad filium. Sed hoc nō
q. 10. 6. a. 1. est aliud ad diuinam essentiam. Pater ergo, quod in Deo
Et opus. 3. secundum substantiam dicuntur. Ergo relatio non est
c. 5. 4. 5. cōs. diuinam essentiam.

^{57.} Et opus. 2. Præterea. August. dicit 7 de Trin. † Omnis res,
9. q. 6. cōs. que relatione dicitur, est etiam aliud, excepto rela-
tio. fin. * Libr. 5 de tuuo: sicut homo dominus, & homo seruus. Si igitur
Trin. ca. 5. in relationes aliquae sunt in Deo, oportet esse in Deo aliud
prin. 10. 3. quid aliud præter relationes. Sed hoc aliud non potest
† Lib. 7 de esse nisi essentia. Ergo essentia est aliud à relationi-
Trin. c. 1. 2. bus.

^{med. 10. 3.} **3.** Præterea. Esse relationis est ad aliud se habere, vt
* in ca. ad dicitur in predicationis. * Si igitur relatio sit ipsa
aliud. 6. cōs. diuinam essentiam, sequitur, quod esse diuinam essentia
sit ad aliud se habere, quod repugnat perfectioni di-
uni esse: quod est maximè absolutum & per se sub-
sistens, ut supra ostensum est. * Non igitur relatio est
Q. 3. art. 4. ipsa essentia diuina.

Sed contra. Omnis res, qua non est diuinam essentia,
est creatura. Sed relatio realiter competit Deo: si ergo
non est diuinam essentia, erit creatura: & ita ei non erit
adoratio latronum exhibenda, contra quod in prefatione
ne cantatur: Ut in personis proprietas, & in maiestate
adoretur aequalitas.

Respondeo. Dicendum, quod circa hoc dicitur Gilbertus Porretanus errasse, sed errorem suum postmodum in Remensi concilio renovasse. Dixit enim, quod
relations in diuini sunt aſſistentes, sive extrinſicus
affixæ. c

^{210.} Ad cuius evidentiā considerandum est, quod in
quolibet nouem generum accidentis, est duo considerare.
Quorum unum est esse, quod competit vni uique
ipſorum secundum quod est accidentis: & hoc communiter in omnibus est inesse subiecto: accidentis enim
esse est in esse. Aliud, quod potest considerari in
vnoquoque, est propria ratio vnicuiusque illorum
generum. Et in alijs quidem generibus à relatione,
vnde quantitate & qualitate, etiam propria
ratio generis accipitur secundum comparationem ad
subiectum: nam quantitas dicitur mensura ſubſtantia-
tia: qualitas verò dispositio ſubſtantia. Sed ratio
propria relationis dicitur secundum compa-
rationem ad illud in quo est, sed secundum compa-
rationem ad aliud extra. Si igitur conſideremus (etiam in rebus creatis) relations secundum
id, quod relations sunt, sic inueniuntur esse aſſistentes, non intrinſicus affixæ, quaſi significan-
tes respectum quodammodo contingentem ipsam
rem relatam, prout ab ea tendit in alterum. Si
verò conſideretur relatio, secundum quod est ac-
cidentis, sic est inherens subiecto, & habens esse
accidentale in ipſo. Sed Gilbertus Porretanus con-
ſiderauit relationem primo modo tantum. Quic-
quid autem in rebus creatis habet esse accidentale,
secundum quod transfertur in Deum, habet
esse ſubſtantiale: nihil enim est in Deo, vt
accidens in subiecto: sed quicquid est in Deo, est
eius essentia. Sic igitur ex ea parte, qua relatio in
rebus creatis habet esse accidentale in ſubiecto, rela-
tio realiter existens in Deo, habet esse essentia diu-
na, idem omnino ei existens. In hoc verò, quod ad

aliquid dicitur, non significatur aliqua habitudo ad
effientiam, sed magis ad ſuum oppofitum, & ita ſic ma-
nifestum est, quod relatio realiter existens in Deo,
est idem effientia secundum rem, & non differt, niſi
ſecundum intelligentia rationem, prout in relatione
importatur respectus ad ſuum oppofitum, qui non im-
portatur in nomine effientie. Pater ergo, quod in Deo
non est aliud esse relationis, & esse effientia, ſed unum
& idem.

b
211.
212.

Ad Primum ergo dicendum, quod verba illa Aug-
non pertinent ad hoc, quod paternitas, vel alia rela-
tio, que est in Deo secundum eſſum, non fit idem
quod diuinam effientia: ſed quod non predicitur ſecun-
dam modum ſubſtantia, vt existens in eo, de quo dici-
tur: ſed ut ad alterum ſe habens. Et propter hoc
dicuntur duo tantum eſſe prædicamenta in diuini:
quia alia prædicamenta important habitudinem ad
id, de quo dicuntur, tam ſecundum ſuum eſſe,
quam ſecundum proprie generis rationem. Nihil au-
tem, quod est in Deo, potest habere habitudinem
ad id, in quo eſt, vel de quo dicitur, niſi habitudinem
identitatis propter ſummam Dei simplicitatem.

Ad Secundum dicendum, quod ſicut in rebus crea-
tis, in illo quod dicitur relatione, non ſolum eſt inveni-
tio respectus ad alterum, ſed etiam aliud aliud ab-
ſolutum; ita & in Deo: ſed tamen alter, & alter:
namid, quod inveniunt in creaturā, præter id, quod
continetur ſub ſignificatione nominis relationis, eſt a-
lia res. Ia Deo autem non eſt alia res ſed una, &
eadem: e qua non perfectè exprimitur relationis
nomine, quaſi ſub ſignificatione talis nominis
comprebenſa: Dicūm eſt enim ſupra, * cum 9. 13. per 10.
de diuini nominibus agebatur, quod plus conti-
netur in perfectione diuinam effientia, quam aliquo
nomine significari poſit. Vnde non sequitur, quod
in Deo, præter relationem, ſit aliud aliud ſecun-
dum rem, ſed ſolum conſiderata nominum ra-
tionē.

Ad tertium dicendum, quod ſi in perfectione
diuini nihil plus contineretur, quam quod ſig-
nificat nomen relationis, ſequeretur, quod eſſe eius,
eſſet imperfectum, ut pote ad aliud aliud ſe habens:
ſicut ſi non contineretur ibi plus, quam quod nomi-
ne sapientie ſignificatur, non eſſet aliud ſubſtantia. Sed
qua diuinam effientia perfectio eſt maior, quam
quod ſignificatione alicuius nominis comprehendit po-
ſit; non ſequitur, ſi nomen relationis, vel quodcumque
aliud nomen dictum de Deo, non ſignificat aliud
quid perfectum, quod diuinam effientia habeat eſſe
imperfectum: qua diuinam effientia comprehendit
in ſe omnium generum perfectionem, ut ſupra di-
cūm eſt. *

q. 4. art. 2.

Ordo & ſenſus quæſiti.

PROPONITVR & examinatur in hoc articulo, quæſtio quid eſt ipsius relationis diuina, E prout diſtinguitur a relationibus creatis? pertinet enim ad quidditatē relationis identitas eius, vel diſtinctor ab effientia. In quo quæſito tria ſunt obſeruanda. Primum eſt, poſſenos diuina effientia & relatione dupliſiter loqui: Vno modo ſecundum ſe: alio modo prout a nobis conſcipitur. Quæritur hic identitas relationis & effientia ſecundum ſe, & non ut cadunt ſub noſtrum imperfектum conſcipiendi modum; quæſtio eſt enim de identitate reali; Et quamvis ex quæſtione de diuina ſimplicitate, & ex articul. 2. quæſitionis quar-
ta ſoluta fit ex communibꝫ hæc difficultas, ſupererat tamen examen, & determinatio ex propriis relationis & effientiæ, ſiuē respectuī

F 3 & ab-

& absoluti: ex quibus singularem trahit difficultatem, ut perpicue patet ex hoc artic. Secundum est dictio idem illimitate prolati; qua primo realis inquiri designatur identitas, secundario vero formalis, ut patet etiam ex determinatione qualiter. Tertium est articulum huc esse magni momenti in doctrina Mysterij Sanctissime Trinitatis, atque ideo paulo fuisus atque diligentius explicandum.

Forma Textus.

REVERTUR in primis error Gilberti Portani dicentis relationes in diuinis esse assidentes, siue extrinsecus affixas. Secundo Radix assertur erroris, & dignoscenda veritatis, ex conuenientia & differentia relationis, cum alijs octo generibus accidentis: distinguendo & explicando duo quae in quolibet nouem generum accidentis considerantur: quorum unum est esse, quod omnibus est commune; aliud autem propria cuiuscum prædicamentu ratio, secundum quam à ceteris specialiter distinguitur relatio, ut clarè patet in textu, quem optimè format Caetanus. Tertio respondetur quælito tribus conclusionibus.

» **PRIMA CONCL.** Relatio existens in Deo est idem essentia secundum rem. Probatur. Quidquid in rebus creatis habet esse accidentale, secundum quod transfertur in Deum, habet esse substantiale; sed relatio habet esse in rebus creatis accidentale, & est in Deo; ergo secundum quod est in Deo, habet esse substantiale, quod est esse idem cum essentia secundum rem. Maior probatur. Quia in Deo nihil est ut accidentis in subiecto, sed quidquid est in Deo est eius essentia. Minor quo ad priorem partem patet, ex eo, quod diximus generibus omnibus accidentis esse commune scilicet esse in subiecto; posterior vero pars probata fuit in articulo precedente.

» **SECUNDA CONCL.** Relatio realis existens in Deo ratione differt ab essentia. Probatur. In hoc quod relatio ad aliquid dicitur, non significatur habitudo ad essentiam, sed magis ad suum oppositum: sed nomine essentia non importatur talis respectus; ergo. Prima & secunda propositione patent ex antedicta differentia relationis ab alijs omnibus generibus.

» **TERTIA CONCL.** siue Corollarium est. In Deo non est aliud esse relationis & esse essentia, sed unum & idem. Hec sequitur ex eisdem principijs, ex quibus deducitur prima conclusio, & ex ipsa prima conclusione.

Expositio Textus.

Vasq. obie.
atio.

Sol.

Vasq. c. 1. latè refert sententiam Gilb. Por. & cap. 2. describit acta Concilij Remensis, & contra D. Thom. Aenf. & S. Bonau. & alios Scholasticos affirmat Gilb. nunquam in ea fuisse sententia, ut doceret relationes esse quasi extrinsecus affixas & non inherentes diuinæ essentiae. Sed cum ea, quæ producit Vasq. non sint prorsus integræ & indubitate fidei, sed longè minoris, quam tantorum Patrum & Doctorum auctoritas. Nam in Vaticano vbi habentur acta Concilij Rem. non leguntur ea, quæ ex quodam Ottone refert Vasq. credendum est tam fuisse Gilberti sententiam, quam refert hic S. Thom.

Sed tria præterea sunt hic obseruanda. Primum est primam conclusionem esse fidei confessionem,

A vt probant recentiores S. D. interpretes ex sa-
cra litteris, Concilijs & Patribus, & præsertim
Zum. disput. prima, & Suar. vberius lib. 4. cap. 4. Zamelin.
num. 6. Suarez.

Secundum est fundamentum siue ratio tertiae co-
clusionis seu corollarij, quæ ex duobus consur-
git principijs. Primum est: Esse in est esse actua-
lis existentiæ accidentis; quod probatur in litte-
ra; quia accidentis esse est inesse, & consequen-
ter etiam relationis creatæ, quæ accidens quod-
dam est, esse in est esse existentiæ. Secundum est:
Actualis existentiæ etiam relationis non est ad ali-
liquid, sed est esse absolutum, vt affirmat S. D.
In r. p. dist. 33. q. 1. a. 1. ad 1. vbi sic ait: Dico igitur,
quod cum dicatur, ad aliquid sunt quorum esse &c. in-
tellegitur de esse quod est quidditas rei, que distinctione
significatur; quia ipsa natura relations per quam
constitutur in tali genere est ad aliud referri; & non
intelligitur de esse quod est actus essentia, hoc enim esse
habet relatio ex his, quæ causant ipsam in subiecto, se-
cundum quod esse non refertur ad aliud, sed ad subie-
ctum, sicut & quilibet accidentis; & sic dico, quod non
oportet esse essentia divina sic ad aliud se habere; quia
illud esse, in quo paternitas & essentia vniuersit, si-
gnificatur ut esse, quod est actus essentia, non autem
ut esse quod significat definitio rei; quia alia est ratio
paternitatis, qua ad aliud referitur: & alia ratio es-
sentiæ. Hæc D. Thom. Ex quibus duobus prin-
cipijs ratione & auctoritate firmatis, addito illo:
quidquid in rebus creatis habet esse accidentale,
translatum in Deum habet esse substantiale, sequitur
prædicta tertia conclusio, nimirum in Deo non
esse aliud esse relationis & essentiæ, sed unum &
idem, non solum re sed etiam ratione, vt hic ad-
vertit Caet. indiuisibilis enim est realiter &
formaliter existentia Dei, sicut essentia; quam-
uis ratione differat quidditas relationis & quid-
ditas essentiæ, ut paucis subtiliter August. ex-
presit dicens: idem est quo pater est Deus & quo
est: non autem eo pater quo Deus: ac si diceret, id
quo Pater Deus est scilicet esse subsistens, & quo
pater exigit nimirum existentia, idem est rea-
liter & formaliter: non tamen sub eadem ratio-
ne formaliter Pater est Pater, sub qua Pater est
Deus; Nam Pater est paternitate, quæ relatio est;
Deus vero Deitate, quæ Dei natura est absoluta
& ipsum esse subsistens.

Postremò aduerte Turrianum ad finem commen-
tarij huic articuli perperam affirmasse, Caet. 3.
p. q. 3. a. 2. reuocasse sententiam de unitate ex-
istentiæ diuinæ relationis & essentiæ; quoniam
(inquit) eo loco ait Caet. duplēcē esse ex-
istentiam in Deo: alteram essentialem & absolu-
tam, vt existentiam Dei & diuinæ essentiæ: al-
teram personalem & relatiuam, vt existentiam
relationis; quod nunquam somniauit Caet. sed
ibi duplēcē affirmat in Deo subsistentiam
scilicet essentialem & personalem; hanc au-
tem scilicet personalem distinguat in tres sub-
sistencias realiter distinctas, quæ sunt tres di-
uinæ personæ subsistentes. Sed accedit hic error
prædicto expositori; quia non discreuit inter ex-
istentiam & subsistentiam: cum tamen latif-
sum sit eorum discriberi; de qua re non
nulla diximus supra quest. 3. art. 3. in ratione
ordinis, & in Controversia vnuca, & plura
dicemus infra quest. 39.
art. 4.

PRIMA

PRIMA CONTROVERSIA.

An *relatio & attributa diuina*, distinguantur ab *essentia*, maiori distinctione quam sit distinctio rationis?

Sensus quæstionis de sententiæ divisione. Diversus Vas sub vnius forma quæstii comprehensimus controuerrias. Prior est quam expressè prefixa sonat inscriptio: posterior vero est eidē necessario connexa; an sedicet *relatio sit de conceptu & intrinseca ratione diuina essentia, & non contra*? quas ex recentioribus multi sciungunt; nos autem satius vtramque simul vnicâ disputatione complecti.

DURANDI. in i. dist. 33. q. 1. & dist. 24. q. 2. & 3. dist. 1. q. 2 ad primam partem quæstii respondet relationē, & essentiā actuallī distinctionē distinguī: non qualis esse solet inter res omnīnō distinctionēs, sed qualis est inter rem & eius modum præcise; affirmatque distinctionēm hanc ad realis distinctionis latitudinē pertinere, modeā inque nūcupādā significat. Huic sententiā proxima est opinio Scoti in i. dist. 8. q. 4. & alibi dicensis relationem, attributa & essentiā distinguī formaliter ex natura rei, ante omnem intellectus operationem; quo modo etiam arbitratur distinguī inter se diuina attributa; Quam sententiam latè explicat & tuctur Rada i. p. controu. 4. ex Cqua dedit diuinam essentiam non esse de conceptu & ratione formalis relationis diuinae, nec relationem esse de conceptu formalis essentiā; quod euidentius sequitur etiam ex opinione Durandi. Eandē sententiam quo ad relationem attribuunt recentiores Och. Marsilio & Gab. quam etiam sequitur Ferr. in 2. contra genit. cap. 9.

Torres dist. 3. tria dicit. Primum est, relationes ab essentiā distinguī ratione tantum habente fundementum in re. Secundum est, diuinam essentiā intrinsecè claudi in conceptu relationum. Tertium est, in conceptu essentiā non claudi relationes intrinsecè. Hanc sententiam sequitur Zum. dist. 2. & 3. & infra q. 29. a. 1. & Suar. lib. 4. c. 5. & 7. Vasq. conuenit in 1. & 3. dicto, dissentit autem in 2. Negat enim conceptum essentiā includi quois modo in conceptu relationis.

Pes. dupli vtitur distinctione. Prior est, essentia diuina vel sumitur pro natura diuina que in suo totali conceptu dicit quatuor rationes scilicet entis improducti, substantiae, spiritus & vita intellectualis; quomodo sumitur communiter à Patribus & Theologis. Vel sumitur pro gradu solo & præcisō entis improducti, & à se existentis tanquam abstractum eius, vt sumit S. Th. q. 39. a. 2. ad 3. & alibi. Posteriorē est, essentia diuina vt abstractum entis improducti secundum rationem dictam, dicit quadruplicem gradum. Primus magis vniuersalis est, non esse ab alio tanquam à causa. Secundus, non esse ab alio, nec tanquam à causa, nec tanquam à principio productivo. Tertius est esse ab se. Quartus omnibus dictis addit esse à se per modum fundamenti & quasi radicis omnium proprietatum & modorum. Hæc ille. His premisis dicit quatuor. Primum. Relatio nō includit rationem essentiæ, prout essentia sumitur pro natura diuina quatuor illis conceptibus constituta. Probatur: quia de ratione essentiæ vt sic semper est conceptus intellectionis, quem saltem relatio spirationis passiuè non includit; alias Spiritus S. generaretur. Secundum. Ratio

A essentiæ prout dicit esse à se, & non ab alio tanquam à causa, includitur in conceptu relationū tanquam quid transcendens, & commune naturæ diuinae, cum omnibus modis & proprietatis in illa conceptis. Tertium. Essentia diuina, prout dicit rationem non essendi ab alio tanquam à causa, nec tanquam à principio, non includitur in ratione relationis diuinae prout talis est, sed solum in ratione alicuius relationis considerata vt talis diuina relatio est. Quartum. Essentia diuina, quatenus concipiatur vt radix & fundementum attributorum ac personalitatum, non includitur in relationibus: immò nec in attributis, quæ concipiuntur tanquam perfectiōnes secundæ naturæ diuinae, & consequenter ipsam non includunt, & codem modo se habent relationes ad diuinam essentiam.

Francis. Albertinus, cuius opus nuper ad manus meas peruenit, corollario 1. & 7. principio philosophico punto 3. & seq. quatuor assertiōibus suam sententiam explicat. Prima est. Inter relationes diuinas & essentiam non est actualis distinctio ex natura rei. Secunda: Relationes & essentia distinguunt ratione ratiocinata. Tertia: Relationes sive collectiæ sive diuisiæ sumptæ, non sunt de essentiā Dei, id est neque omnes simul neque scorsum singulæ: Exempli gratia vt paternitas sit de essentiā Dei, & similiter filiatio, & denique etiam spiratio. Quarta: Relationes disiunctim sunt de essentiā Dei: ita vt essentia sit vel Pater vel Filius vel Spiritus S. quatenus (inquit) de essentiā diuinitatis est, vt modificata ad vnam personam, verbi gratia, ad paternitatem, excludat à se ipsa sic modificata filiationem personaliter: vt autem modificata ad Filium, excludat paternitatem.

Caict. infra q. 39. a. 1. duo dicit. Primum est, relatio seu persona non differt re, sed ratione tantum ab essentiā diuina. Secundum est, in Deo est vna ratio formalis, non purè absolute nec purè respectiva, sed eminentissimè ac formaliter continens quidquid absolute perfectionis est, & quidquid Trinitas speciū exigit; Et in præced. q. a. 2. ait, quod perfectio diuini esse, si secundum se diffiniretur, in se concluderet essentiam diuinam, proprietates personales, attributa & reliqua que sunt in Deo formaliter. Quibus addi potest tertium ex eodem expositore in articulo præcedente, vbi docet relationes diuinas complete sumptas, & relationes omnes reales vt reales sunt, ponere aliquid in re que refertur; quæ etiam videtur esse doctrina Capr. in i. dist. 33. q. vñca: cuius rationem exponit & à recentiorum calumni defendit Mol. dist. 5. quam sententiam sequitur Ban. hic quo ad duo priora dicta, & infra q. 40. a. 4. dub. 1. quo ad 3. dictum. Eandem amplectitur Mol. dist. 6. vbi tamen duo dicit, qua nec prædicta sententia, nec sibi, nec eiusdem auctoris doctrina videntur consonantia. Primum est: Relatio præcisè considerata qua relatio, vt paternitas præcisè qua respectus est Patris ad Filium, proprietasque personalis Patris, ideū est re & ratione formalis cum essentia diuina: & ob id non solum in sensu idētico, sed etiam in sensu formalis haec sunt veræ, relatio diuina est essentia diuina, & essentia diuina est relatio diuina. Secundum est: Sumptus essentia & relatione eodem modo, essentia non est de intrinseca ratione relationis. Quæ duo dicta examinabuntur inferius.

Omittimus Aureoli sententiam statuentis solum distinctionē rationis ratiocinantis inter essentiā & relations, quam latè confutat Capr. in al-

leg. q. & post eum recentiores super hoc a. cuius etiam fallitas ex dicendis patebit.

Resolutio. Distingue- RECOLENDA est in primis multiplex illa di-
nitatio modorum differendi realiter, formaliter & secundum rationem latè superioris explicata de Deo dictū q. 3. a. 3. §. 2.

tur, & ex. Secundo sciendum est, ea que in Deo sunt & de- plicatur mo- Deo dicuntur, esse in triplici differentia. Nam duos essendi perfectionum in Deo.

Itinētio modorum differendi realiter, formaliter & secundum rationem latè superioris explicata de Deo dictū q. 3. a. 3. §. 2.

Attributus diffinitio. Quod autem sit perfectione simpliciter & perfectio secundum quid, & quid sit esse in aliquo formaliter & virtualiter explicauimus supra q. 4. a. 2. cum D. Thoma q. 13. a. 3. & Caetano de ente & essentia c. b. q. 12. Quod si nobis hic est cum aduersarijs de prædicatis omnibus formaliter & propriè de Deo dictis, siue sint perfectiones simpliciter, vt attributa, siue abstrahant à perfectione & imperfectione, vt relationes, que sub attributi vocabulo minimè comprehenduntur. Nā cum ex creaturis Deū non alia ratione cognoscamus, quā perfectiones illas, que sunt in rebus ab ipso Deo creatis, seclusis imperfectionibus Deo tribuendo; sit vt ea tantum in Deo propriè dicantur attributa, que formaliter sumpta perfectionem significant absque vila imperfectione; relationes autem, vt diximus, formaliter sumpta à perfectione præscindunt & imperfectione; Quamobrem diffinire possumus attributum esse diuinam perfectionem simpliciter Deo naturalem illimitatè sumptam; Dico perfectionem, vt excludantur relationes; dico naturalem, vt excludantur creatio, conseruatio, gubernatio, prædestinatio, vocatio, reprobatio & alia similia, quæ non necessarij, sed liberè Deo conuenient: denique dixi illimitatè sumptam, vt excludam peculiares modos vnius attributi, quales sunt distinctæ rationes ideales, quæ plura attributa nequaquam dicenda sunt, vt diximus supra q. 12. a. 7. in 1. Contr. Vbi aduerte ideam duplíciter sumi. Vno modo, vt ratio est & sic pertinet etiam ad speculativam cognitionem, quæ Deo est naturalis; alio modo, vt exemplar: & sic pertinet ad practicam cognitionem eorum, quæ sunt in tempore, vt ait S. Thom. supra q. 15. a. 3. & primo modo tantum est attributum, non autem secundo, vt significat S. Thom. de veritate q. 3. a. 2. ad 2. Et ex his apparet defectus Turr. super hoc a. diff. 1. p. 2. in attributi definitione, quem sequitur Zum. diff. 7.

Territ̄ considerandum est rationes rerum formales duplicum habere modum essendi. Vnum in proprijs naturis, vt ratio virtutis calefactiva, & ratio virtutis difficiativa in sublunaribus, & ratio intellectus ac ratio voluntatis in nobis. Aliū aut̄ in re superioris ordinis cui formaliter insunt, vt prædictæ duarum virtutum rationes in Sole, & rationes intellectus & voluntatis in Deo; Differunt autem maximè rationes formales sub uno, aut sub altero essendi modo considerante; Nam prout existunt in proprijs rerum naturis, sunt à parte rei, siue secundum se formaliter distinctæ seclusa quavis intellectus operatione: ob eam causam, quia qualibet earum ita se ipsa formaliter est circumscripta, ac proprij ordinis limitatione definita, vt eadem cum altera mi-

nime sit aut esse possit, nec vnam alteram intrinsecè claudat: Virtus enim elementaris calefactiva est calefaciendi principium, sed non deficiandi, & è contra; & vis in nobis intellectiva est intelligendi principium, sed non volendi, & è contrario:

At secundum illum essendi modum, quem habent rationes rerum formales in re altioris ordinis, proprijs omnino carent limitatiuis ac distinctiuis; ac proinde vna eadem

est realiter & formaliter cum alia. Nam quenamadmodum res quæ in inferiori ordine sunt distinctæ, in vnam rem superioris ordinis translatæ ex illius simplicitate & eminentia realem acquirunt vnitatem: ita rationes earum formales vnicam superioris ordinis formalem ratio-

nem induunt, abiecta quam in proprijs naturis habebant limitatione, adeò vt vna sit non solum ipsa, sed altera formaliter: sicut calefactiva & difficiativa vis in sole, hoc ipso quod ad v-

nam simplicem lucis naturam elevatur, realem habent vnitatem; Et quoniam lucis solaris ratio vna est, necesse est etiam vtriusque virtutis rationem formalem vnam esse; siquidem vnius rei vna est tantum ratio formalis, quam explicat vna diffinitio: Quo sit vt assignata lucis solarij diffinitione non esset opus peculiares dictarum virtutum diffinitiones inuestigare, vt scitè notat Caetanus in alleg. 6. c. Constat autem ex supradictis q. 4. a. 2. Deum ex hoc, quod est ipsum esse subsistens, totam in se continere perfe-

ctionem essendi, & consequenter rerum omnium perfectiones; nam omnes ad perfectionem essendi pertinent; & eadem ratione quidquid necessario inest ijs, quæ dicunt perfectionem, qualis est incommunicabilitas, & relatio formaliter sumpta, quæ ad perfectionem

pertinent diuinæ personæ, & ipsius esse per es- sentiam, qui Deus est, vt notat Caetanus infra q. 29. a. 3. Et quoniam ipsum esse subsistens quod Deus est maximè vnum est, non rei tantum, sed etiam rationis formalis vnitatem (siquidem vnius rei simplicissimæ non nisi vna potest esse ratio formalis) consequens est, vt rerum omnium per-

fectiones simpliciter, & alia formaliter de Deo dicta, ita in vnam rem simplicissimam, quæ Dei natura est eleuentur, vt illius non realem solum, verum etiam formalem induant vnitatem: adeò

vt non tantum sint vna res in Deo bonitas, veritas, sapientia, relatio & esse: sed sit etiam horum omnium vna simplicissima ratio formalis:

Nec sit alia ratio formalis Deitatis à ratione formalis bonitatis, veritatis &c. sed vna prorsus & eadem: quæ vna diffinitione deitatis explicatur, si posset affiri; Sicut etiam Deus seipsum, prout in se est cognoscens, vnicum format verbum totius Deitatis adquætè repræsentativum;

& hoc est, quod ait Caetanus infra q. 39. a. 1. ni-

mirum in Deo vnam esse rem, siue potius Deum vnam esse rem, non purè absolutam, nec purè respectiuam, neque mixtam aut compositam, aut

refultantem ex re absoluta & respectiuia: sed emi-

nentissimè ac formaliter præhabentem realitatem omnem absolutam & respectiuam, possi-

bilem Deo formaliter conuenire; & consequen-

ter etiam vnicam Dei rationem formalem, nem- pè Deitatem, non esse purè absolutam nec purè respectiuam &c. sed eminentissimè ac forma-

liter continentem rationem omnem formalem omnis absolute perfectionis, ac rei relatiæ,

quæ de Deo formaliter dici possit, ob supradi-

ctam causam; quia scilicet oportet cuilibet rei

simplicissimæ ac maximè vni correspondere vñ-

ad

adæquatam rationem formalem; alioquin res illa A est, vt quæ vnius est ratio, sit etiam alterius, & consequenter vnum intrinsecè & formaliter claudatur in alio. Sed quod multos fallit est, quod existimantes se loqui de diuina essentia prout in se est, de ea differunt, vt cadit sub diversis conceptionibus nostris: nam contemplantur illam, vt præintelligitur relationibus, & comparant eam relationibus tanquam modis quibusdam intrinsecis, & in ea considerant seorsum esse comunicabile, & esse incōmunicabile, & esse tali, vel tali persona incommunicabili; quæ omnia & alia similia pertinent ad considerationem diuinae essentiæ, prout à nobis cognoscitur, & diversis nostris conceptionibus correspondet; B quod Mol. præsertim accidit, vt ostendemus in serius; & ideo vana est responsio, quam huic adhiber probationi disp. 6. ad primum suum argumentum.

Mol. 1. 6. 6.

Quintùm notandum est diuinam essentiam dupliciter sumi posse. Vno modo prout idem est quod substantia latè sumpta, quæ est ens per se, siue omnne id quod non existit in alio tanquam in subiecto sed habet esse per se; & sic accepta substantia ac proinde etiam essentia distinguitur contra accidentis; Et quoniam inter substantiam siue essentiam hoc modo sumptam & accidentis nullum est medium, & diuinæ relations accidentia non sunt sed per se subsistunt: idcirco diuina substantia & essentia prædicto modo sumpta relations etiam comprehendit, vt ante diximus de diuina re, quæ Deus est cum D. Thom. & Cai. Alio modo potest sumi essentia diuina pro re tantum absoluta, quo modo etiam nomen diuine substantiae sèpsum sumitur; & hoc modo distinguitur non tantum contra accidentia, sed etiam contra relations ipsas subsistentes siue subsistentias relativa, à quibus ratione distinguitur habente fundamentum in re: cùm sit vna tantum in diuinæ essentia vniuersa continens attributa; quatuor autem sint relations & tres subsistentiae personales.

Similiter etiam diuina relatio puta paternitas Relatio dicitur potest dupliciter considerari. Vno modo præcise quatenus scilicet paternitas est, & vt præcise ter. dicit respectum Patris ad Filium: & hoc modo solum exprimit relationem non autem essentiam. Alio modo sumi potest relatio non præcise, sed secundum totam suam integrum rationem formalem, quæ conuenit illi non tantum à parte rei, sed etiam prout à nobis concipitur; & hoc modo claudit in se rationem formalem essentiæ diuinae. Nam etiam hoc nomen Pater dupliciter sumi potest in diuinis. Vno modo prout significat personam patris constitutam modo nostro intelligendi ex essentia & relatione, in quo sensu communiter solet à Theologis usurpari; & hoc modo claudit intrinsecè relationem & essentiam. Si itaque paternitas sumatur vt abstractum huius cōcreti quod est Pater, secundum iam dictam significationem accepti, totum illud significat licet abstractè, quod nomine Patris significatur concretè, nimirum essentiam & relationem; sicut hoc nomen humanitas illud totum significat, quod formaliter importat hoc nōmē homo. Alio modo sumi potest hoc nomen Pater, prout cōcretum est à sola relatione paternitatis præcise sumpta, vt ab essentia distinguitur: & hoc modo sumitur pater formaliter vt pater est, videlicet secundum eam tantum rationem qua relatiōe opponitur filio, secundum quam oppositionem ab essentia ratione distinguitur: & sic solam significat relationem, nec essentiam includit in suo conceptu, vt aperte docet D. Th. m. f. q. 40. a. 4. ad 1.

vbi

*Distinguiatur & expli-
catur multi-
plex acce-
ptio diuina
essentia &
relationis;
& probatur
cum virtutis
que mutua
formalis in-
clusio, quam
rationes di-
stinctio.*

Quarid aduentendum est dupliciter nos loqui posse de diuina essentia & eius perfectionibus & relationibus, siue de ente increato & de ipso esse per essentiam quod Deus est. Vno modo secundum se prout est à parte rei, quomodo videtur a seipso & à beatis. Alio modo prout à nobis diuensis conceptionibus apprehenditur & distinctis nostris conceptibus correspondet, & varias quas de eo formamus propositiones verificat. Cùm itaque dicimus diuinam essentiam, perfectiones & relations essentiæ comparatas vnum esse realiter ac formaliter, de prædictis loquimur secundum se consideratis; sic enim sunt vna res simplicissima, cuius est vna ratio formalis & vna quiditas, ex quo sit vtvñ sit de intrinsecā ratione alterius: nihil enim est magis intrinsecū rei, quā ratio illius formalis; per eam enim qualibet res in esse proprio constituitur, & vnitatem habet, & à ceteris differt. Si itaque prædicatorum omnium in Deo vna est ratio formalis, consequens

F. Io. Pauli Nazarij in D. Tho. Primam Part.

Zum. impo
fura rei
iur.
70
vbi utramq; ponit significationem. Ex dictis ap-
paret Zum. disp. 3. male imposuisse Cai. quod fue-
rit varius affirmando hic relationes diuinæ sub
conceptu relatiuo esse de essentia diuinitatis, &
postea negando in qu. 39. art. 6. vbi ait propositione
hanc *essentia est paternitas*, vel *Deus est Pater*
non esse prædicationem per se simpliciter loqué-
do; quia non est formalis; quod etiam docet S. Th.
de potent. q. 8. a. 2. ad 6. Nam *bic* & in a. i. q. 39. loqui-
tur Cai. de essentia priori modo sumpta: in a. ve-
rò 6. q. 39. loquitur de eadem cum D. Tho. in po-
teriori sensu accepta.

Ex quo etiam patet vanum esse eiusdem ex-
positoris laborem in tota ferè illa 3. disp. quia
prædictam essentiae distinctionem considerare
neglexit. Posset & fortè melius dici Cai. *bic*, & in
d. a. loqui de essentia diuina secundum se, in illo
verò b. a. de diuina essentia prout præcisè conci-
pitur.

Sexto Observandum est, quod iuxta modum no-
strum intelligendi in re fundamentum habente
de diuinis loquendo, dupliciter aliquid quidditati-
tive conuenit essentiae diuinæ priori modo sum-
pta vel etiam secundum se: *Vno modo* sub ea ra-
tione qua communicabilis est tribus personis: &
sic ad eum quidditatem pertinenti virtuera attributa,
sive sunt omnino absolute sive respectiva ad
creaturas, vt bonitas, veritas, eternitas, sapientia,
potentia, prouidentia, &c. *Aīo modo* conuenit ali-
quid essentiae diuinæ quidditatiue, sub ea ratio-
ne qua constitutibilis est in esse personali incom-
municabili: & ita conueniunt illi relationes ad
intra, proprietates personales, actus notionales,
Trinitas personarum & alia quæcumque ad hoc
mysterium pertinet; neutra tamen harum
considerationum est integra & totalis acceptio
essentiae diuinæ prædicto modo sumpta: Nam
vt ante diximus, res illa diuina quæ Deus & eius
essentia est, in una simplicissima sui ratione for-
malis omnia claudit intime, tam absolute quam
relativa, & utrumque munus exercet. Quapro-
pter falsa est illa consequentia: Paternitas includit
in essentia secundum se quidditatiue; ergo
pater communicans filio totam essentiam, com-
municat etiam illi paternitatem; quoniam pa-
ternitas non includitur in diuina essentia secun-
dum rationem communicabilis, & consequenter
non includitur communicabiliter. Fundamen-
tum habet hæc doctrina in infinitate ac simplici-
tate diuinæ rei, cui naturaliter & necessariò con-
venit utraque ratio, scilicet communicabilis &
incommunicabilis, absoluta & relativa, adeò ut
absolutum exequatur ea, quæ sunt absoluti, ac si
res absolute tantum esset; & relativum ea quæ
sunt relativi ac si relativum tantum esset; sufficit
enim distinctio inter utrumque virtualis, in
summa rei infinitate fundata; ex qua prouenit, vt
paternitas, ex oppositione relativa, quam exer-
cit in ordine ad filiationem, realiter ab ea distin-
guatur, non autem ab essentia cui non opponit-
ur, sicut etiam vt dicatur Deus intellectu co-
gnoscere aut generare & non voluntate, satis est
eadem distinctione intellectum à voluntate dis-
tingui.

*Radix di-
finitionis
virtualis
& formalis
in Deo.*
Postremo sciendum ex una & eadem radice, ni-
mirum ex summa simplicitate & infinite diuina
rei prouenire distinctionem omnem rationis
virtualis & actualis, tam inter absoluta & re-
lativa, quam inter absoluta ad inuicem compara-
ta. Nam ex hoc quod Deus una res est simplicissi-
ma & infinita præhabens in se rerum omnium
perfectiones & entitates, habet ut ei affilientur
non tantum perfectiones simpliciter in pro-

A prijs naturis existentes, & quædam entites re-
lativæ, quales sunt paternitas & filiatio creata, sed
etiam vt eidem affilientur conceptus omnes
formales, quibus prædicta repræsentantur; At ex
hoc quod Deus actu terminat ut obiectum di-
uersas conceptiones, plures etiam in Deo rela-
tiones rationis intelligimus, quibus Deus corre-
latiue respicit singulas illas conceptiones ut ob-
iectum; quod est, habere in se distinctionem ra-
tionis formalem actualiter. Et quoniam Deus
secluso omni opere intellectus habet ex eadem
simplicitate & infinite, vt plures de eo forma-
tos conceptus valeat terminare; idcirco distinc-
tionem rationis dicitur habere virtualem seu
fundamentalem, ita vt sit actu Deus ab aeterno di-
stinctus virtualiter. Videndus est Cap. in 1. disp. 8.
q. 4. Cai. in d. q. 12. Torres disp. 1. Zum. disp. 7. & 8. &
alij recentiores.

Quaerunt hic expositores, an distinctione ra-
tionis fiat per solum intellectum humanum, an etiam
per intellectum diuinum? sed hanc difficultatem alibi
definiimus. Videndus est Zum. disp. 2. q. 5. sotet
dubitari &c.

PRIMA CONCL. *Essentia diuina & attributa,* *completo
nullam habent inter se distinctionem actualis ex na-
ture rei.* Probatur ex Cai. in d. c. 6. Quia diuina ei-
tentia & attributa abstracta abstractione præci-
base, sunt formaliter & simpliciter infinita.
Ergo sunt idem formaliter ex natura rei. Ante-
cedens patet ex dictis, & est Scoti in 1. disp. 8. q. 3. in
refp. ad argumentum principale. Conseq. probatur
ex duplice differentia inter infinitum secundum
propriam rationem; & infinitum secundum
quod ens simpliciter. *Prima* est, quod infinitum
secundum propriam rationem nullis clauditur
terminis sua propria latitudinis, quamvis ita sit
ad talem entis gradum definitum, vt non omnem
habet perfectionem essendi; *Infinitum* autem se-
cundum quod est ens seu simpliciter, nullos infra
totius entis latitudinem patitur limites, sed per-
fectionem omnem includit essendi. Ex hac dif-
ferentia sequitur alia, nimurum, vt prior infinitas
addita ratione formalis limitationem eius non
tollat, vt patet in quantitate infinita que semper
est ad genus quantitatis determinata: & simili-
ter albedo intrinsecè infinita esset ad speciem al-
bedinis limitata. Posterior autem infinitas rei
cupiam addita omnes abigit limites, quibus po-
test aliqua res, sive perfectio cum sua ratione for-
malis determinari, & à qualibet alia perfectione
distingui, & consequenter nullam distinctionem
formalem admittat ex natura rei: cuius ra-
tio est: quoniam hæc posterior infinitas attendit
penes ea, ad quæ totius entis latitudine se ex-
tendit: prior autem penes ea, quæ infra rei illius,
cuius sit infinitas, latitudinem sunt consideran-
tur.

*Huic argumento respondet Rada & negat con-
sequentiā; quoniam (inquit) de ratione infiniti
formaliter extra genus non est, quod includat
in sui ratione formalis omnem perfectionem sim-
pliciter, sed quod illam includat per identitatem
realē perfectissimam. Sed huius responsionis confu-
tatio patet ex supra dictis. Nam viuis rei infinite
simplicissimæ vna debet esse ratio formalis sim-
plicissima; alioquin res illa non esset per se pri-
mo vnum intelligibile &c.*

*Qui plures huius conclusionis probationes
videre desiderat, legat Turrian. disp. 1. Bann. dub.
3. Zum. disp. 7. Molin. disp. 2. Suar. libr. 1.
de essentia Dei cap. 10. & 11. & disp. 30. Merh. sect. 5.
& 6.*

SECVN-

Quæstio XXVIII.

SECVNDA CONCL. *Effentia & diuina attributa, præcisa omni operatione intellectus distinctionem habet inter se rationis virtualem, per actionem autem intellectus formalem.* Hæc conclusio patet ex dictis: cuius ampliores probationes legi apud Cap. in dicta dist. & Caiet. in allegato cap. 6. Turrianum disp. 2. Molin. disp. 3. & alios locis paulò ante notatis.

TERTIA CONCL. *Inter effentiam diuinam & relationes nulla est actualis distinctione ex natura rei.* Hanc conclusionem probant ea omnia argumenta, quibus probari solet prima cœlum. Eandem latè probant recentiores super hoc a. Torres disp. 3. p. 2. Zum. disp. 2. & 3. Val. inf. q. 39. a. 1. probat eam optimis argumentis, & post eum Vafq. disp. 120. c. 4. & Suar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. & 5. Denique sequitur evidenter hæc conclusio ex antedictis.

QVARTA CONCL. *Inter effentiam & relationes diuinæ secundum se est distinctione rationis virtualiter seu fundamentaliter.* Hæc conclusio probari potest eisdem argumentis, quibus probatur secunda. Optima tamen probatio sic potest ex dictis formari. Vbi est vna res simplicissima quæ sit formaliter absoluta & formaliter relativa, ibi est virtualis seu fundamentalis distinctione effentiae & relationis. At in Deo est vna res simplicissima quæ sit formaliter absoluta, & formaliter relativa. ergo. Minor patet ex dictis. Major probatur. In omni habente in se unde causare, terminare & verificare possit tanquam obiectum distinctiones rationes seu conceptiones formales effentiae & relationis, est distinctione rationis virtualis, seu fundamentalis: sed res vna simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relativa, est habens in se unde causare, terminare, & verificare positum &c. Ergo. Alias probationes legi si placet apud Cai. infra q. 39. a. 1. Ban. hic dub. 3. Zum. disp. 10. Mol. disp. 5. & Suar. de Trinit. lib. 4. c. 4.

QVINTA CONCL. *Effentia & relatio ut terminant actus nostri intellectus distinguuntur a distinctione ratione ratiocinata.* Probatur hac conclusio eodem medio quo precedens, addendo tantum hoc quod est actu terminare diuersas conceptiones, sic. Vbi est vna res simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relativa, terminans actu distinctiones conceptiones relatiui & absoluti, ibi est distinctione rationis actualis, &c.

SEXTA CONCL. *Inter effentiam & relationes major est distinctione virtualis, quam inter effentiam & attributa.* Probatur. Vbi est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, ibi est maior distinctione virtualis; at inter effentiam & relationes est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, quam inter effentiam & attributa; ergo. Major patet. Minor probatur primo: quia fundamentum distinctionis relationum ab effentia est realis oppositio & distinctione relationum inter se, quæ non conuenit effentia; quæ relationum distinctione & oppositio est in ipso Deo, sicut & ipsæ relations in Deo sunt: At distinctione attributorum inter se & ab effentia, vel non habet fundamentum alicuius distinctionis realis in ipso Deo, vt bonitas, potètia, actio, immutabilitas, eternitas & immensitas, sed in creatura tantum, cuius omnes perfectiones in Deo continentur eminenter: vel si habent fundamentum alicuius realis distinctionis in Deo, non habent illud in seipso, sicut habent relations quæ realiter inter se distinguuntur, sed in terminis, vt intellectus & voluntas, quæ ratione inter se distinguuntur: quæ rationis distinctione fundamentum ali-

Articulus Secundus.

71

A quod habet in terminis vtriusque potentia, qui sunt verbum & Spiritus S. inter quos est realis relativa distinctio. Secundo quia effentia secundum rem est communicabilis, relatio vero personalis est incommunicabilis; relatio concreta sumpta, puta filius producitur, non autem effentia. Nihil autem est quod vni attributo conueniat secundum rem, quod alter etiam & effentia realiter non conueniat, et si de ea formaliter non dicatur; & in hoc sensu videtur loquutus suis Ferr. nec approbat Scoticam illam distinctionem actuali ex natura rei, contra communem omnium Thomistarum sententiam: Et quamvis maior sit distinctione virtualis relationum ab effentia, quam attributorum inter se, & ab effentia: in nullo tamen minuitur perfecta & (vt a iunt) omnimoda identitas relationum cum effentia; consistit enim identitatis perfectio in negatione omnis actualis distinctionis à parte rei, nec postulat negationem omnis distinctionis rationis actualis, aut virtualis, simpliciter aut secundum aliquem gradum; nulla siquidem virtualis distinctione repugnat summae simplicitati & unitati reali & formalis secundum se relationum diuinorum cum effentia.

SEPTIMA CONCL. *Si loquamur de effentia, diuinâ, & relationibus secundum se, effentia est de intrinseca ratione relationum, & è contra.* Probatur ex dictis. Vna est ratio formalis effentiae & relationis; Ergo vna est de ratione alterius intrinseca. Probatur sequela; quia non est intelligibile, duo aliqua vnius esse rationis formalis simplicissimæ, & vnum non claudi intrinsecè in ratione alterius; nam vnum in ratione alterius clauditur intrinsecè per propriam rationem formalē, sicut animal in ratione hominis; igitur vbi est summa rationis formalis aliquorum vnitatis ibi est inclusio summa & maximè intrinseca vnius in altero.

Repf. Mol. nullam esse conseq. quoniam effentia & relatio, virtute continet distinctionem formalē. Vnde ad probationem negat antecedens, quando illa duo virtute continent distinctionem formalē. Sed haec responsio diuertit à ratione formalis secundum se, ad candem ut à nobis concipitur dupli conceptu habente fundatum in re: conclusio vero & eius probatio loquitur de ratione formalis & intrinseca ratione relationis & effentiae secundum se; & eodem defectu laborant reliqua responsiones, & totus discursus eiusdem expiatoris in supradicta disputa. 6. Eandem probat Bannes dubio 3. in repf. ad 6. art. gum.

OCTAVA CONCL VS. *Relationes, tam diuines, quam collectivæ sumpta, includuntur intrinsecè in ratione formalis Dei & diuina effentia secundum se.* Probatur primo: quia vna est ratio formalis Deitatis simplicissima, continens rationem omnem formalē absoluti & relatiui Deo conuenientis, ergo. Secundo: Deitatis secundum se naturaliter & necessario, ac per se in primo modo conuenit subsistere in singulis, & omnibus tribus suppositis relatiuis relatiue distinctionis ergo de ratione formalis & quidditate Deitatis est subsistere in omnibus, & singulis tribus illis suppositis; ergo relations tam collectivæ quam diuines clauduntur intrinsecè in ratione formalis deitatis sive diuinæ effentiae secundum se. Antecedens quoad priores duas particulas ab omnibus est confessum; nec potest salua fide negari; Quo ad ultimam vero, nimur per se in primo modo probatur; Quia personæ diuinæ omnes & singulæ, quæ sunt relations subsistentes, sunt id quod

quod est perfectissimum in natura diuina, vt ait S. Thomas q. seq. ar. 3. quod verò perfectissimum est, ad rationem formalem Deitatis & eius quidditatem secundum se maximè pertinet, & consequenter in primo modo; alioquin Deitas non esset intrinsecè & essentialiter ac formaliter seipsa perfectissima, sed indigeret aliquo extra eius quidditatem existente ad supremum sui complementum & ultimam sui perfectionem: sicut natura creata puta humanitas, eget personalitate realiter ab ea distincta, vt sit actu subsistens, & absolute perfecta. Et ex his patet etiam tam prima, quam secunda consequentia.

NONA CONCLVS. Relationes disiunctim summae ut sic, non sunt de essentia Deitatis. Hæc conclusio necessario sequitur ex precedente & eius probationibus; Nam si omnes collectivè sunt de essentia Deitatis; ergo non disiunctim; quia scilicet una excludat aliam, vel essentia modificalta per unam excludat aliam: nam essentia non potest esse perfecta, nisi sit tribus relationibus modificalta. Secundo probatur; quia æquè necessario per se & formaliter Deitas secundum se est paternitas, sicut filatio & spiratio, & è contra; quamuis ex his relationibus remota destruitur integra ratio formalis Deitatis, de cuius ratione est Trinitas personarum. Denique magis patebit veritas tam huius, quam præcedentis conclusio- nis ex solutione argumentorum, quibus prædictus auctor tamquam demonstrationibus inniti- tur in statuendis prædictis duabus assertioni- bus.

DECIMA CONCL. Sumendo essentiam iuxta priorem sensum superius explicatum in quinto notabili, & relationem secundum suam integram & completam rationem, mutuè se se formaliter includunt. Hæc patet ex dictis; sicut enim relatio creata in integra sua ratione includit ad & in, vt suo loco probabitur; ita relatio diuina in sua completa ratione claudit ad & essentiam sue substantiam diuinam, quia ibi est loco in, vt ante diximus.

VNDÉCIMA CONCLVS. Sumendo essentiam præcisè, & relationem præcisè prout dicit ad, erit am- reale, essentia non est de intrinsecā ratione relationis, puta paternitatis. Hæc conclusio est secundum mentem Cai. in hoc a. ad 3. vbi ait relationem formaliter consideratam, secundum propriam rationem non dicere perfectionē nec imperfectiōnē: Constat aut̄ essentiam secundum propriam rationem formalem dicere perfectionē. Et inf. q. 40. a. 4. docet relationem habere ab essentia radicaliter vt sit res realis, sed tamen per se ipsam formaliter esse rem realem: quod non esset verum, si relatio formaliter & præcisè sumpta includeret intrinsecā rationem formalem essentie; nam per eam realis esset formaliter: Et ibidem addit conuenire relationi esse constitutum hypothasis, non ratione alicuius absoluti formaliter, sed ratione sui, quatenus scilicet ab absoluto distinguatur; igitur vt sic non includit absolutum intrinsecā. Hanc conclusionem probat Molina pluribus argumentis disput. b. conclusi. 4. contra Turri- num.

ULTIMA CONCLVS. Relationes diuinæ præ- cisè sumpta non sunt de intrinsecā ratione essentie præcisè sumpta. Probatur ex D. Thom. de potentia Dei, q. 8. a. 2. ad 6. dicente non esse prædicationem per se cum relatio prædicatorum de essentia: quod dictum explicans Caietanus infra quest. 39. art. 6. ait intelligendum esse de prædicatione formalis, non de identica. Ergo essentia vt sic, non includit relationem vt sic. Idem

A affirmat S. D. infra quest. 33. a. 13. ad 1. vbi sic loquitur: Communia absolute dicta secundum ordinem intellectus nostri sunt priora, quæ propria, quia induuntur in intellectu priorum, sed non e converso: in intellectu enim persona Patris intelligitur Deus, sed non converitur; vbi adverte ibidem sumi propria non præcisè, sed secundum suas rationes completas, vt patet in exemplo de persona Patris. Eandem conclusionem probat Zumellus disp. 3. concl. 4. Molina disput. b. conclusi. 3. & Suarez in dicto lib. 4. c. 5.

CONTRA PRIMAM CONCL. sunt 16. argum. Scotistarum, quæ refert & soluit Capreolus in primo tractatione dist. 8. q. 4. quorum vim exprimit Cai. octo argu- B mentis ab eo solutis m. d. 6. cap. ex quibus quatuor refert Rada & eorum responsiones impugnat. Primum argum. est. Sapientia & bonitas, absolute distinguuntur formaliter ex natura rei, ergo sapientia infinita, & bonitas infinita, distinguuntur formaliter ex natura rei. Antecedens patet. Consequentia probatur; quia infinitas non variat rationem formalem eius, cui additur, vt patet induciū. Respondet Cai. duplēcē esse rei aliquiū infinitatē: unam secundum propriam rationem, quæ est infinitas in tali genere & secundum quid: aliam secundum quod ens sive simpliciter: Prior infinitas non variat rationem formalem: posterior autem variat cum eam illimitet & eleuet, vt sit omnis perfectio: porrò diuinæ perfectiones singulæ infinitæ sunt simpliciter. Itaque si antecedens loquatur de infinitate priori, verum est, sed falsi est consequentia; quia bonitas & sapientia Dei sunt infinita simpliciter; quod si in antecedente posterior significetur infinitas, falsum est ob iam dictam causam.

Sed responsionem hanc sic arguit Rada. Primo: quia Caiet. non probat infinitatem secundo modo dictam esse rationem identificandi rem cuius est, omni perfectioni sibi compositibili, non solum realiter, sed etiam formaliter, in quo consistit tota huius questionis difficultas. Secundo: Si sapientia infinita esset formaliter bonitas infinita ex natura rei, sequeretur quod sicut Deus est formaliter sapiens ex natura rei sapientia, similiter esset formaliter sapiens bonitate & misericordia, quod rationi contrariari videtur. Et confirmatur argumentum; quia ita manent in Deo propriæ rationes formales sapientiae & bonitatis ac si finitæ essent. Ergo ita bene distinguuntur formaliter bonitas infinita, sicut bonitas absolute, & sapientia absolute. Antecedens probatur; quia ratio formalis alicuius perfectionis manet semper in quocunque gradu perfectionis intelligatur; sapientia enim infinita ita retinet rationem sapientiae, sicut sapientia finita. Respondebat Cai. optimè probasse quod negat Rada, ex hoc quod vni rei infinitæ ac simplicissimæ debet vna ratio formalis simplicissima: alioquin non esset per se primò vnum intelligibile vno verbo expressu. Ad secundum dico, quod à parte rei loquendo, secluso modo nostro intelligendi, Deus vna ratione formalis est bonus, intelligens, sapiens, volens, iustus &c, & consequenter ratione formalis bonitas, voluntatis & iustitiae & misericordiae, quæ vna est & infinita simpliciter, Deus est formaliter sapiens; sed deceptio contingit; quia cum dico, Deus est sapiens bonitate, communiter intelligitur nomen sapientis & bonitatis, prout à nobis concipiuntur vt rationes distinctæ ob limitationem & modum imperfectum intelligendi nostri intellectus. Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem negatur ante-

Quæstio XXVIII.

Articulus Secundus.

73

cedens de ratione formalis vniuersitate sua nupta; Nam perfectio, puta sapientia infinita simpliciter non est eadem vniuersitate, sed analogice tantum cum sapientia finita, & ab ea differt per dictam illimitationem & identitatem formalem, cum omnibus alia perfectione simpliciter eiusdem rei.

Obi. 2.

Secundum in ordine apud Radam est: Bonum & verum in Deo non distinguuntur ex natura rei, ergo sunt formaliter synonyma. Consequens est contra te: Conseq. autem probatur quia bonitas & veritas non significant nisi ipsas perfectiones in re nullo modo distinctas in ea. *Respon.* Cai. nullam esse conseq. quia synonymitas, cum sit passio nominum, non attenditur penes identitatem rationis formalis rei secundum se, sed penes identitatem conceptus formalis seu mentalis; nam voces sunt existentium in anima passionum nostra; sunt autem bonitatis & veritatis diversae conceptiones in nobis, & ideo non sunt synonyma; quamuis sit eadem res & ratio formalis à parte rei significata.

Replica R. a.
aa.

Sed contra respon. hanc argumen. Rada. Primo: quia nomina principaliter significant res iuxta Aristotelem in 1. Elenchorum dicentem nos pro rebus ut nominibus; quia res ad disputandum ferre non possumus. Secundo: Ratio quam significat nomen est diffinitio, ut dicitur 4. Meth. Sed diffinitio indicat veram essentiam rei; ergo illa per nomen principaliter significatur. Ergo synonymitas principaliter attendi debet penes res, quas nomina significant. Tertio: quia saltem veritas & bonitas apud diuinum intellectum erunt synonyma; quia in eo non est pluralitas conceptuum. *Resp.* Ad primum negatur assumptum: dictum autem Aristotelis nihil aliud significat nisi res per voces significari, quod non negamus, sed dicimus voces primo & immediate significare conceptus, mediate autem & quasi secundari res ut ostendimus supra qu. 13. art. 1. *Controv.* *Vnica.* Ad secundum dico rei distinctionem esse essentiam ut à nobis conceptam: nam distinctione non inest rei secundum se, sed prout à nobis perfecte cognoscitur. Ad tertium negatur sequela; quia apud Deum, seipsum & suas perfectiones, prout in seipsis sunt cognoscentem, nulla est non minimum pluralitas, sicut nec conceptum.

Obi. 3.

Tertium. Deus intelligit essentiam suam ut veram, vult autem ut bonam; Ergo veritas & bonitas distinguuntur ante omnem actum intellectus; Probatur consequentia; quia distinctione obiectorum preuenit distinctionem actuum, sicut causa effectum.

Replica.
aa.

Resp. Cai. falsam esse conseq. sufficit enim (inquit) ut obiecta intellectus & voluntatis prædistinguuntur fundamentaliter; nec est opus distinctione actuali pro tunc, sicut nec intellectus & voluntas Dei pro tunc distinguuntur, nisi fundamentali distinctione rationis.

Replica.

Sed aduersus resp. hanc insurgit Rada. Primo: quia non est actualis distinctione actuum sine actuali distinctione obiectorum. Secundo: quia aetus quo videt Deus suam essentiam ut veram, & actus quo vult eam ut bonam, terminatur ad re existentem à parte rei: vel igitur terminatur ad veritatem & bonitatem sub una ratione formaliter à parte rei: vel sub diuersis. Si primum ergo aetus volendi & intelligendi in Deo non distinguuntur ex parte obiecti ex natura rei, quod est absurdum; & per consequens non est dicendum; quod tendat intellectio illa in veritatem & non in bonitatem. Si secundum: ergo meam fateris sententiam. *Resp.* Ad primum negatur assumptum; sufficit enim distinctione virtualis obiectorum.

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

A. Ad secundum admitto primum: Ad argumentum in contrarium respondeo eo toto admissum nullum sequi inconveniens contra nos & veritatem; nam neque actus intelligendi & volendi in Deo, distinguuntur secundum se ex parte obiecti ex natura rei, neque intellectio secundum se tendit in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate, neque volatio in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate; sed hæc distinctio fit per actum intellectus nostri diuina suo modo cognoscētis.

Quartum: Illa quæ formaliter distincta intel-

lobi. 4.

liguntur intellectu intuitivo, habent distinctionem ut existentes; sed perfectiones diuinae intelliguntur formaliter distinctæ ab ipso Deo intellectu intuitivo; Ergo habent distinctionem ut existentes in eis: talis non potest esse distinctione rationis: oportet enim intellectum diuinum sua intuitione causare aliquam relationem rationis in sua essentia ut existentem, quod est absurdum; igitur talis distinctione est ex natura rei. Major patet ex differentia inter intellectum intuitivum & abstractum. Minor vero est clara de sc. *Resp.* Caiet. & negat minorem; Nam licet Deus intueatur perfectiones suas ab aeterno distincte, non tamen ab aeterno distinctas actualiter; quoniam asserere distinctionem rationis actualiter causari per actum intellectus diuini non sit alienum à Philosophia.

Sed reffusionem hanc impugnat Rada. Primo:

Replica.

Nam vel Deus videt perfectiones suas distincte ex parte obiecti, sic ut obiectum ipsum distincte concipiatur, & tunc vel concipi ea ut omnino unum formaliter à parte rei: vel ut distincta obiecta formalia; si hoc secundum; ergo distinguuntur formaliter: si primum; ergo non videt essentia pluribus perfectionibus simpliciter ornata. Et præterea non videt intellectum & voluntatem ut principia diuerfarum emanationum; quia videt ea ut omnino indistincta. Et præterea absurdum est intellectum intuitivum causare entia in rebus quas intuetur; nam tunc entia rationis essent in rebus. *Resp.* Deum intueri has perfectiones distincte, i. non confusæ ex parte obiecti, & eas concipere ut unum actu formaliter & plura virtualiter; & sic videt essentiam suam ut seipsa ornatissimam formaliter, pluribus autem perfectionibus virtualiter: & videt intellectum & voluntatem ut unum formaliter, sed ut plura virtualiter; & consequenter etiam, ut principia diuerarum emanationum actualiter distinctarum. Diximus enim in præcedente q. distinctionem emanationum non esse ex distinctione principiorum actuall, sed ex rationibus principiorum virtualiter inter se distinctis. Ad impugnationem entis rationis ab intellectu diuino causati, nego sequelam;

sol.

Nam cum intelligit Deus intellectum suum & voluntatem per comparationem ad nostrum intellectum & voluntatem, causat distinctionem rationis inter suum intellectum & voluntatem, quæ non est in obiectis siue obiecto, sed in solo intellectu obiectiu.

Præterea argumentatur idem auctor aduersus eandem conclusionem. Distinctione quæ est inter intellectum & voluntatem, præcedit omnem actum collatum intellectus. Ergo illa non est distinctione rationis. Ergo ex natura rei est formalis. Probatur antecedens; quia ante omnem actum collatum intellectus est principiū intellectus, & non voluntas, & voluntas est principiū volitionis, & non intellectus. *Resp.* falsum. E. sufficit enim distinctione virtualis: sicut etiam intellectus & voluntio absolute sumpta, virtua-

G

tua-

equaliter tatum distinguuntur: De emanationibus autem iam diximus ad eas etiam sufficere virtualem principiorum distinctionem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex dictis facile diluvuntur, nec probat nisi virtualem distinctionem attributorum & rationis actualis, prout cadunt in conceptionem nostram: & iam antea fuerant à Capr. Cai. & alijs multipliciter confutata.

Contra eandem concl. sunt argum. quæ profert & solunt recentiores ferè omnes sancti Doctores interpres, ad quos lectorem remittimus.

CONTRA secundam concl. sunt multa argum. Aur. & Arim. relata & soluta à Capr. in dicta diff.

*Cibi. cont.
secund.*

CONTRA tertiam concl. militant eadem argumenta, quibus impugnatur prima. Sed præterea contra eam profert Rada vetera Scotti & sequacium argumenta iam soluta à Capreolo & Caet.

Primum est. Aug. 7. de Trinit. c. 5. ait: *Non est Pater, quo Deus, nec eo Deus, quo Pater:* ex quo dicto sic arguit. Deus secluso omni actu intellectus, non est Deus paternitate, sed deitate: nec Pater deitate, sed paternitate: Ergo inter paternitatem & deitatem est non identitas ex natura rei; Pater consequentia; quia si ex natura rei essent omnino idem ante operationem intellectus, Pater esset deitate Pater, & paternitate Deus, quod est contra Aug.

Reff. Cai. infra q. 39. a. 1. ad simile argumentum nos balbutiendo vt possumus excusa Dei resonare, atque idem Aug. & Doctores, de essentia & relatione, vt de distinctis formaliter loqui: cum tamen nulla sit earum distinctio actualis à parte rei, sed virtualis tantum, quæ medio nostri intellectus actu sit distinctio rationis actualis. Unde ad argumentum, si sermo sit de ratione formalis à parte rei: eadem ratione formalis indubitate Dei secluso omni opere intellectus est Pater & est Deus; nec tamen sequitur: ergo est Deus paternitate vt sic, & Pater deitate vt sic; quia sit transitus à ratione formalis secundum se, siue prout est à parte rei, ad eandem prout diversis conceptionibus à nobis cognoscitur. Sed tamen verum est, Deum esse Deum ea ratione formalis, quæ non tantum est deitas, sed etiam paternitas: & eadem ratione formalis Patrem esse Patrem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex antiqua Scottistarū officina deprompta, nihil aliud probant, quam virtualem seu fundamentalem relationis distinctionem ab essentia, vt notant etiam Capr. Cai. & alij.

CONTRA quartam & quintam conclusiones militant eadem argumenta, quæ notauius contra secundam.

*Obl. Rada
seni, 7.ccc.*

CONTRA septimam arg. Rada primo. Esse Parentem non est de essentia & conceptu formalis Dei. Ergo nec paternitas est de conceptu formalis essentiae. Conseq. tenet; quia quicquid est de conceptu formalis Dei, est de conceptu formalis essentiae & è converso. Antecedens probatur: quia si de conceptu formalis Dei esset, quod sit Pater: sequeretur quod Filius esset Pater: Consequens est plusquam falsum; ergo & illud, ex quo sequitur: Sequela probatur. Nam quidquid est de ratione intrinseca alicuius communis, est de essentia cuiuscunq; suppositi & singularis sub eo contenti. Ergo si de essentia Dei formalis & essentialis est esse Patrem, similiter erit de ratione essentiali Filii sub eo contenti. Antecedens & consequentia patent ex illa regula antepredicamentali;

A cum quidpiam de quopiam predicatur, ea quæ de praedictato dicuntur per se, dicuntur etiam de subiecto. Si igitur Pater predicatur quidditatius & essentialiter de Deo, similiter predicatur de Filio, de quo Deus predicatur. Secundo, si paternitas includitur essentialiter in diuina essentia, & diuina essentia includitur formaliter in conceptu formalis filiationis. Ergo & paternitas includitur in conceptu formalis filiationis; Pater consequentia; quia in eius conceptu includitur diuina essentia: Ergo includitur quidquid est formaliter diuina essentia; sed Pater est talis; ergo. His argumentis vtitur etiam Zum. *Diff. 3.* & Suar. lib. 4. c. 3.

Ad primum respondetur falso esse antec. Ad probationem negatur conseq. Ad eius probationem dico antecedens non esse verum in praeditatis relativis, sed tantum in absolutis: in quo sensu etiam intelligenda est regula Arist. Nec tamen ex hoc deficit regula Arist. vt obijcit Rada, sed legitimus eius sensus exponitur preterim in materia diuinorum, vbi etiam communitas est singularis vni scilicet essentia numero tribus suppositis identificata. Secundo dico regulam illam, *Quicquid dicitur de praedictato, dicitur etiam de subiecto praedicari, habere hunc sensum.* Quicquid dicitur de praedictato secundum eam rationem, qua vnum est cum subiecto: dicitur etiam de subiecto ipso; sic igitur esse patrem est de essentia formalis Dei, & consequenter etiam est de essentia & ratione formalis Filii secundum eam rationem, qua Filius & Pater vnum sunt in essentia, non autem absolute. Tertiò dico regulam illam veram esse, quando formatur propositio cum signo vniuersali omnium, vel nulius, quomodo formari non potest in re praesenti; Falsa est enim haec propositio; omne quod est Deus vel essentia, est Pater, nam Filius & Spiritus sanctus est secundum rem Deus & essentia: & tamen neuter eorum est Pater. *Ad secundum* negatur conseq. Ad probationem dico primò fieri transitum ab absoluto ad relativum; nam dictio quidquid significat absolute, Pater autem significat relativum. Secundò respondeo veram esse consequiam & consequens de eo quod includitur in diuina essentia secundum rationem communicabilis, non autem de eo quod in illa clauditur secundum rationem constituibilis in esse personali incommunicabili, vt hic scite Bannes aduerbit.

Contra eandem concl. argum. Zum. Primò D. *Zumelius* Thom. hic ait in nomine essentiae non importari respectum, sed solum in relatione; Ergo. Præterea SS. Patres Concilia communiter distinguunt essentia à personalibus: absoluta vero dicuntur essentia, & relativa personalia; igitur aperte significant relationes non esse essentiales diuinitati; alias non distinguuntur à praeditatis essentialibus. Et D. Th. pluribus in locis idem significat. Eodem argumento vtitur Suar. *Reff. D. soluta* Th. Patres & Concilia loqui de diuina essentia, non prout in se est, sed vt præcisè concipiatur à nobis secundum rationem absoluti.

Secondo: Si Paternitas & cæteræ relations est de intellectu & ratione diuinae essentiae intrinsecè & formaliter: diuina essentia non esset res absolute sed relativa; quod omnium Doctorum & Sanctorum sententia aduersatur. Conseq. fatis liquet; nam id quod in intrinseca sua ratione formaliter cōtinet relationem, relativum esse debet. *Reff.* nullam esse consequiam loquendo de diuina essentia secundum se & prout est à parte rei; sed sequitur illam utrumque in *soluta* Vna

Questio XXXVIII.

vna simplicissima sui ratione complecti, nempe relativum & absolutum, ut ante diximus.

Plura alia profert idem expitor argumenta, qua ex iactis fundamentis & responsionibus facilè diluvuntur: probant enim tantum relationes & personas non includi in essentia præcisè sumpta: vel non includi secundum rationem communicabilis: vel denique personas ipsas & relationes communicari secundum vnitatem essentiae, quam in suis conceptibus complete sumptis includunt, & eadem ratione vnam esse in alia.

Suarez
Obit. cont.
rand. m.
Solut.

Obijc. 2.

Sol.

Obijc. 3.

Solut.

Cont. eande
obi. Vafq. 1.

Sol.

Arti ultinis Secundas.

75

A ptibus singuliorum generum & specierum, & eos claudere in suo conceptu: & eodem modo diuina essentia, licet suminam habeat vnitatem, intrinsecè clauditur in rationibus relationum secundum suam rationem formalem, à parte rei loquendo, & è contra; Vnde falsa est consequentia; Ad probationem dico illam concludere de essentia diuina, ut à nobis concipiatur, non autem secundum se.

Secundo: Paternitas & quævis relatio concipiatur à nobis ut aliquid adueniens Deitati. Ergo non intelligitur ut includens eam formaliter in suo conceptu.

Respondetur hoc argumento probari nostram obijc. 2. vndecimam conclusionem: procedit enim de relatione & essentia non secundum se, sed prout à nobis concipiatur præcisè: vel etiā prout relatio concipiatur secundum suam totam & integrum rationem sic enim non includit essentiam explicitè, sed tantum implicite & confusè; Nam sicut paternitas creata in suo completo conceptu explicitè non includit in, sed tantum implicitè: ita paternitas diuina non includit essentiam explicitè, quæ ibi est loco in, sed tantum implicitè.

Tertiò: Si essentia includeretur formaliter in obijc. 3. conceptu relationis, hec esset vera propositio formaliter, paternitas est essentia seu diuinitas, ergo Deus paternitate intelligit; Ergo paternitate est sapiens. Probatur hæc consequentia; quia Pater eo sapiens quo intelligit. Respondetur nullam sol.

esse conseq. loquendo ad sensum conclusionis de diuina essentia & relatione secundum se; Nam licet sit eadem ratio formalis essentiae & relationis: est tamen plures virtualiter; propositio vero distinguit illam vnam rationem formalem in duas; sicut etiam per modum duarum concipiatur à nobis, & vnam de altera prædicat; non potest autem prædictio vnius de altera esse per se formalis, ut ait S. Thom. de pot. q. 8. a. 2. ad 6. propter rationem tacitam in argumento; quia Deus paternitate intelligeret & paternitate esset sapiens. Radix autem responsionis est; quia, ut ante diximus, paternitas non identificatur essentiæ, prout essentia habet rationem communicabilis, quæ est ratio omnium absolutorum: sunt enim omnia absolute communicabilia. Secundo admissa prima consequentia nego secundam; Nam etiā dicta propositio sit formalis secundum se, propter vnitatem rationis formalis secundum se: non tamen est formalis quod nos, propter distinctionem rationis actualis in virtuali summa ac infinita rei distinctione fundatam: & idèo non sequitur Deum intelligere paternitatem. Tertiò dico probari hoc argumentum nostram decimam concl.

Quandoque sequeretur persona non constitui relatione. Probatur sequela; quia persona nihil aliud est, quæ essentia relatione determinata & contracta; id autem ipsum est relatio; siquidem includeret essentiam: sed persona non constituitur persona; ergo nec relatione: & ita Pater qui est persona, non constituetur paternitate. Res. sol. nullam esse conseq. Nam sufficit diuersus concipiendi modus & significandi concretè & abstractè, sive ut quo & ut quod: proprius enim modus constituendi in simplicibus est, ut eadem res abstractè concepta sit seipsum constituens concretè sumptam, ut significat S. Thomas infra q. 40. a. 2. ad 1. & ibi Caietanus. Quamuis ergo in paternitate includatur essentia subsistens incomunicabiliter, non tamen concipiatur, quatenus subsistit ut quod, sicut persona patris, sed ut quo.

G 2

F. Io. Pauli Nazarij in D. Tho. Primam Part.

76
quo. Et ex hoc occurritur cuidam instanti⁹ eiusdem exppositoris. Secundò responderetur hoc argumentum non procedere contra septimam conclusionem, qua loquitur de diuina essentia & relatione secundum le: sed contra nonam cui satis iam dicta patrocinantur.

*Obi. 1. cont.
S. cod.
Obi. 2.*
CONTRA octauam concl. arg. Albertinus predictus, & primò vtrit argumento primo Zum. & Suar. relato contra septimam conclusionem & soluto.

Sol.
Secundò assumit in substantia duo alia priora argumenta contra eandem septimam conclusionem producta ex Rada, Zumell. & Suarez. Sic enim arguit contra priorem partem conclusionis. Paternitas non est de essentia Filij: Ergo nec de essentia deitatis. Antecedens patet. Consequens probatur; Nam quidquid est de essentia Dei, est de essentia Filij; ergo si paternitas non est de essentia Filij, non est de essentia Dei: Antec. est de fide; quia alioquin Filius non esset complete Deus. Respon. nullam esse consequent. Ad probationem iam supra dictum. est illud antecedens verum esse de eo, quod est de essentia Dei secundum rationem communicabilis: non autem de eo, quod est de essentia Dei secundum rationem incommunicabilis, sive constituibilis in esse personali incommunicabili, sumimus enim hic essentiam Dei prout in se est comprehensio omne absolutum & relativum in Deo existens.

Obi. 3.
Tertiò Pater communicat Filio totam substanciam & essentiam Dei, vt definit Concilium Lateran. sed non communicat paternitatem vt sic; quia communicatio est per identitatem; paternitas vt sic manet distincta à Filio: Ergo Paternitas non est de essentia Dei. Respon. primam propositionem veram esse de tota essentia Dei præcisè sumpta, sc. secundum rationem communicabilis, & non de tota essentia vt accipitur quatenus comprehendit in se absolutum & relativum, sive prout in se est.

Obi. 4.
Quartò: Si filatio vt sic esset de essentia Deitatis, sequeretur quod essentia diuina producetur, cum generatur Filius, vel saltem comprobetur aliquid pertinens ad essentiam Dei, sc. ipsa filatio. Probatur sequela, quia filatio per se est de conceptu Deitatis. Respon. nullam esse conseq. Ad probationem iam dictum est filiationem esse de essentia Deitatis, non præcisè sumpta, sed secundum eius integrum rationem, qua comprehendit absolutum & relativum: & filiationem esse de ratione Deitatis sic sumpta, non secundum rationem communicabilis, sed secundum rationem constituibilis in esse personali incommunicabili; & secundum hoc admittimus, cum generatur Filius, produci aliquid pertinens ad Deitatem secundum rationem constituibilis in esse personali incommunicabili.

Obi. 5.
Quintò probat relationes collectiū sumptas non esse de essentia Deitatis. Essentia trinum non est de essentia Dei; ergo relationes collectiū sumptas non sunt de essentia Dei. Anteced. probatur; Nam vel esse trinum, quod dicit omnes relationes collectiū sumptas, est de essentia Dei quatenus esse trinum reperitur in omnibus personis collectiū sumptis, & hoc est falsum. Nā hinc sequeretur, quod tantum tres persona collectiū sumptas essent Deus, & non singulare per se essent Deus. Vel esse trinum reperitur in singulis personis diuisu sumptis, & hoc etiam est falsum; nam Pater diuisim sumptus non est trinus, nec Filius. Respon. falsum esse anteced. Ad probationem admitto primum membrum, nimurum,

A quod esse trinum est de essentia Dei, quatenus esse trinum reperitur in omnibus personis collectiū sumptis. Ad impugnationem nego sequelam, qua nullam habet apparentiam; Nam esse trinum vt est in omnibus personis collectiū, est de essentia Dei vt est constitutibilis in omni esse personali incommunicabili sibi possibili, vnde non dicit totam essentiam adæquate; cùm esse trinum sive trinitas, non exprimat nisi determinatum numerum personarum, vt ait S.D. infra q. 31. a. 1. Nam autem diximus Deitatem secundum se & completem sumptam, complecti tam absolutum quam relativum, & consequenter tam essentiam tribus communem, quam numerum trium personarum incommunicabilium; & ideo, non solum tres persona collectiū sumptis, sed etiam singulare Deus sunt; quia dictio Deus dicit de singulis non prædicat trinitatem, quae est incommunicabilis, sed essentiam præcisè, quia est incommunicabilis, nam sicut singulare, ita simul omnes persona in una Deitate continentur incommunicabilitate, sive secundum eam rationem, qua Deitas est incommunicabilis.

B *Obi. 6.*
Sexto: Essentia diuina vt essentia diuina est formaler absoluta; ergo non potest includere in suo coepito formalis respectuum vt respectiu. Antec. probatur ex Conc. Tolet. in confessione fid. dicente Deum non dici ad aliud, sed ad se: Patrem verò dici ad Filium: quod idem dicit Aug.

C lib. 7. de Trin. c. 2. Respon. antecedens verum esse de Deo vt est essentia præcisè sumpta, prout à nobis concipiatur distincta contra relationes & personas: sed falsum est de Deo prout in se est & quantum non præcisè, sed integrè concipiatur, quo ad omnia intrinsecè clausa in eius ratione formalis & quidditatibus; hæc enim sunt non tantum absoluta, sed etiam respectiva, vt sèpè diximus & ostendimus cum D. Th. & Cai. & per hoc soluitur aliud eiusdem auctoris argumentum.

D *Obi. 1. contra 9. cod.*
CONTRA nonam conclusionem argumentatur: Primo: Quia contraria sententia videtur esse D. Th. sup. q. 27. a. 1. ad 3. & Cai. Responsetur verba sa. D. Thom. & Caetani oppositum expressè significare, vt mirum sit talen illis opinionem imponni.

E *Obi. 2.*
Secondo: Quia simile quid reperimus in natura creata, que si consideretur secundum se, dicit ordinem essentiale saltem radicalem, vt possit contrahi ad Petrum & ad Paulum: ita tamen vt contracta per Petreitatem excludat Pauleitatem, & è contra; alioquin sequeretur quod natura humana in Petro non dicaret ordinem communicabilitatis ad Paulum; atque adeo aliquid prædicatum essentiale deesset Petro, si communicabilitas esset de essentia naturæ: Ergo ita est etiam modo Philosophandum est de essentia diuina & relationibus; ita vt essentia diuina, quamvis in sensu identico sit Pater & Filius & Spiritus sanctus, in sensu tamen formalis intrinsecè tantum habeat, vt sub distinctione sit Pater vel Filius vel Spiritus S. ita vt quod intelligitur modificata in Patre, excludat esse filij personaliter. Respon. primò communicabilitatem non esse de essentia naturæ humana prout est in Petro; sic enim est individualis & incommunicabilis; an autem & quomodo communicabilitas sit de essentia naturæ communicabilis, dicimus infra q. 41. a. 5. Deinde respondeo nullam esse consequentiam: quia diuina natura est vna numero & necessariò & per se subsistit in tribus: natura autem humana secundum se non est vna numero sed specie: & ideo prædicto modo habet ordinem ad substantiam.

Dem-

Quæstio XXVIII.

Deinde duobus alijs argumentis nititur probare sententiam suam, cum tamen nihil evidenter probent, quam nostram illam decimam conclusionem.

CONTRA decimam militant vniuersa ferè argumenta relata contra septimam conclusionem & soluta.

CONTRA undicimam concl. argum. Suarez in dicto lib. 4. c. 7. sed eius argumenta probant tantum nostram septimam & decimam conclusio nem.

Obi. cont. II. *Contra eandem concl. argum. Züm. Impossibili-
concl. le est præscindere relationem diuinam à ratione
entis. Ergo impossibile est illam præscindere
à ratione entis in creati. Ergo relatio diuina esen-
tialiter est Deus. Probatur prima consequentia;
quia relatio diuina includit rationem entis de-
terminatam & particularem, & consequenter
vel creatam vel increatam: non primam, ergo se-
cundam; secunda consequentia patet. *Repf.* ad-
missa prima consequentia, falsam esse secundam in
senso formaliter: Nam ens increatum est absolutum
& relatiuum: quare sicut non est bona deductio;
Est ens, ergo est absolutum: ita non est illatio re-
cta formaliter: est ens increatum, ergo est Deus:
Sed tantum sequitur, ergo vel est Deus formaliter,
vel proprietas siue respectus Dei formaliter:
Deus autem realiter. Secundò respondeatur
hoc argumento probari nostram septimam con-
clusiōnem.*

*Contra predictas conclusiones sunt alia argumenta expositorum proposita & soluta, ac præser-
tim à Ban. & Zum.*

Molin. dict. impicitia Ex dictis patet primarii concl. Mol. disp. 6. dicere
impercepta, sic enim ait; Relatio diuina præcisè considerata qua relatio; vt paternitas præcisè, qua respectus est Patris ad Filium, proprietasque personalis Patris, idem est re & ratione formalis, cum essentia diuina; nam si concipiatur ut proprietatis Patris, iam hoc ipso intelligitur ut formaliter ab essentia distincta; Nec consequenter loquitur idem expositor in 4. conclus. cum ait, sumptis essentia & relatione eodem modo, scilicet præcisè, essentia non est de intrinseca ratione relationis: nam si de relatione & essentia secundum se loquamus, ut ibidem intendit Molina, vna est utriusque ratio formalis, ut idem expositor affirmat in 5. disp. & consequenter necessariò se mutuo includunt; & rursus si de relatione & essentia secundum se loquitur, non rectè adhibet vocem illam præcisè, que ad modum nostrum concipiendi pertinet.

De sententiâ vero Pesa. & eius distinctionibus ac dictis, quæ minimè necessaria videntur in re proposita, satis appetit ex fundamentis & responsionibus, quid habeant veritatis; non enim vacat nec expedit placita cuiusvis scribentis sigillatum examinare.

SECVNDA CONTROVERSIA.

An ratio realis dicat perfectionem.

PROPRIA sedes huius Contr. est in q. 42. A. 1. V.
ibi agitur de æqualitate diuinarum persona-
rum. Sed quoniam hic eam tangit Cai. in resp. ad
3. arg. D.Th. & ex recentioribus quam plures hic
eam examinant, & huic loco vbi de relationum
identitate cum essentia differitur, satis est oppor-
tuna & præcedenti Controversiæ non modicum
lucis est allatura, opere pretium duxi hic eā exa-
minare, ac iuxta mentem A.D. & eius schola dif-
finire.

Articulus Secundus.

*Ad cuius intelligentiam adverte duo; Primum propositum fuisse quæsumus de relatione reali simpliciter; sed quod hic præcipue intendimus, est querere: num relatio realis formaliter sumpta, sc. quo ad id, quo à ceteris differt. sc. ad reale, quatenus reale est, & non secundum suam cōmuni- nissimam & formalissimam rationem præcisè, sc. in quantum ad, dicat perfectionem. Secundum est hic de reali relatione absolute propositum fuisse controversiam, vt ex communibus omni relationi reali formaliter sumpta facile colli- gamus: an diuina relatio formaliter sit perse-
ctio.*

TORRES super hoc art. disp. 3. par. 2. circ fin. duo *Sententiae*
B dicit: *Primum*, Relatio diuina est perfectio infinita;
Secundum, Eadem est perfectio paternitatis &
filiationis.

Bannes dicit sex. *Primum.* Relatio ut dicit in, est perfectio sive in creaturis sive in Deo: in creaturis quidem finita & accidentalis: in Deo autem infinita & substantialis. *Secundum.* Relatio secundum propriam & communem rationem praeceps prout scilicet dicit respectum ad aliquid distinctum, neque importat perfectionem neque imperfectionem. *Tertium.* Relatio diuina quatenus dicit ad diuinam, dicit perfectionem simpliciter & infinitam. *Quartum.* Paternitas quatenus dicit ad reale, abstrahendo à paternitate diuina, dicit perfectionem. *Quintum.* Si loquamur simpliciter, omnis relatio realis formaliter est perfectio. *Sextum.* Eadem perfectio est paternitas & filiatione.

Zum. *disp. 5. f. uam* opinionem explicit sex propositionibus. *Prima.* Relations diuinæ secundum totum quod in se habent, tam absolutum quam respectuum, tam commune quam proprium, dicunt perfectionem, ac proinde relatio diuina ut sic dicit perfectionem infinitam. *Secunda.* Relatio non solum secundum rationem communem ut dicit in, est perfectio tam in creaturis quam in Deo, sed etiam quatenus dicit ad reale. *Tertia.* Absolutè loquendo, omnis relatio formaliter est perfectio. *Quarta.* Diuina relatio & essentia sicut distinguuntur ratione in esse rei, ita etiam in esse perfectionis. *Quinta.* Perfectio quam importat relatio ut sic, non est eadem secundum rationem, seu formaliter in omnibus diuinis relationibus. *Sexta.* Non est concedendum aliquo modo, quod aliqua perfectio sit in una persona, qua non sit in alia.

Val. in art. praeed. dicit quinque. **Primum**: Relatio diuina formaliter ut relatio est, dicit perfectionem simpliciter infinitam quoad conceptum obiectuum. **Secundum**: Relatio diuina quo ad significatum sive conceptum formalem communem etiam relationibus creatis, non abstrahit à perfectione: ita ut per alium conceptum non possit concipi perfectio formaliter in eo, cui tribuimus conceptum relationis. **Tertium**. Hæc E propositio: *Aliqua perfectio est in una persona qua non est in alia*, vera est si intelligatur quatenus personæ opponuntur & distinguuntur ab inuicem non autem simpliciter. Nam unius personæ perfectio est alterius, ut est unum in essentia cum illa. **Quartum**. Concedi potest in diuinis esse tres infinites respectivas seu relatiuas. **Quintum**. Relatio diuina est perfectio simpliciter simplex.

Vasq. c. b. & sequitur sententiam Turriani
& addit tria. Primum est. Si de perfectione,
qua est passio entis & idem est quod integritas
rei, loquamur: in Deo vna tantum est perfectio.

Secundum Si de perfectione loquamur, quatenus perfectio dicitur, quidquid ad integratem aliquius pertinet & ipsum integrat & perficit, vt ei consentaneum & conueniens: non sunt in Deo tres perfectiones reales, sed sunt tres perfectiones secundum rationem. **Tertium.** Non sunt in Deo concedenda tres infinitates.

Suar. lib. 9. de Trin. c. 9. & 10. reiectis duobus his prioribus dictis Vasq. dicit quinque. **Primum.** Relatio diuina v.g. paternitas ex proprio conceptu dicit realem perfectionem seu bonitatem transcendentalis. **Secundum.** Perfectio, quam dicit relatio secundum propriam rationem, relativa est. **Tertium.** Perfectiones personales seu relativae in diuinis multiplicantur, atque adeo realiter distinguuntur inter se. **Quartum.** Perfectio relativa, non est perfectio simpliciter simplex. **Quintum.** Persona diuina ex vi sua relationis habet infinitatem, non simpliciter in genere entis: hanc enim habent relationes ab essentia, sed in tali genere seu quasi in specie; idem affirmat diff. Meth. 10. sect. 3.

Pefantius diff. 9. duo dicit. **Primum** est: Relationes formaliter sumptae non dicunt perfectionem simpliciter: prout verò identificantur essentiae, dicunt perfectionem simpliciter infinitam. **Secundum.** Relationes diuinae secundum propriam rationem relationis dicunt perfectionem in proprio genere.

Cap. in 1. dist. 7. q. 1. ad 3. Aut duo dicit: **Primum.** Relatio in quantum huiusmodi non dicit perfectionem. **Secundum.** Paternitas diuina, quatenus est essentia, eadem est perfectio, qua est filatio, vt est essentia. Eandem sententiam sequitur Cai. super hoc a. & q. seq. ar. 3. & de ente & essentia cap. 2. com. 2. vbi definit perfectionem simpliciter Ferrariensis in 2. contra gent. c. 9. Iauillus & Ripa super hoc a. que fuit etiam sententia Scotti in 5. quolib. & alibi. Rich. in 1. dist. 24. q. 1. a. 1. q. 3. ad 1. Durand. in 3. dist. 1. q. 3. & Arimin. in 1. dist. 20. q. 1. a. 1. & aliorum veterum Scholasticorum quos Neoterici referunt. Eandem sententiam quo ad relationes diuinis sequitur Mol. inf. q. 42. a. 6. diff. 2. & addit duo. **Primum.** Relationes diuinæ neque sunt finite neque infinitæ. **Secundum.** Probabile est relationes creatas formaliter sumptas dicere perfectionem.

Resolutio.
Probatur
multisinci-
ter relatio-
ne prout di-
cit ad reale
non esse per-
fessionem.

DE RELATIONE diuina formaliter duplificiter loqui possumus. **Vno modo** secundum se, id est, prout consideratur sub ea ratione formalis, qua diuinae relationi conuenit, vt est à parte rei. **Alio modo** quatenus à nobis concipitur. Non est hic sermo de relatione priori modo sumpta. Nam cum una sit ratio diuinitatis simplicissima & infinite perfecta complectens rationem omnem absoluti, & relationi existentis in Deo: necesse est vt ratio formalis relationis, prout est à parte rei, sit perfectio simpliciter & infinita: questionis igitur est de diuina relatione, prout à nobis praecise concipitur secundum propriam rationem, qua distinguuntur ab essentia & à quouis absoluto de Deo cognito.

SECUNDUM. Recolenda est ea differentia, quam statuit hic S. D. inter relationem secundum propriam eius rationem, & alia genera accidentium secundum propriam itidem rationem considerata; quod in alijs generibus propria ratio generis accipitur secundum comparationem ad subiectum: sed ratio propria relationis non attenditur ex ordine ad subiectum in quo est, sed secundum comparationem ad aliquid extra. Quo fit, vt considerando relationes, sub ea praecise ratione qua relationes sunt, sint assistentes non

A autem intrinsecus affixa: quali significantes spectrum quodammodo contingentem ipsam rem relatam, prout ab ea tendit in alterum, vt sit S.D. in textu; quamvis relatio quatenus accidentis sit inhaerens subiecto & habens esse accidentale in ipso, quod esse supra diximus cum codem A. D. & Cajetano non esse relatum, sed absolute.

TERTIO sciendum est de relatione, vt relatio est, duplicitate nos loqui posse. **Vno modo**, quatenus particula illa, vt relatio est, reduplicat rationem formalem relationis integrè sumptam, nimurum quod omnia intrinsecè clausa in eius ratione siue sint propria siue communia in quo sensu dicimus loqui de relatione simpliciter, id est absolute; & hoc modo relatio vt relatio includit ad & in, id est, rationem propriam relationis, & rationem accidentis sibi communem cum ceteris objecto rerum generibus substantia distinctis. Alio modo loqui possumus de relatione, vt relatio est, quatenus particula illa vt relatio est, reduplicat præcise rationem propriam formalem, qua differt a ceteris rerum generibus: & sic relatio vt relatio, etiam realis de qua modo querimus, includit tantum ad, id est respectum ad terminum: qui respectus ad terminum in relationibus realibus est realis realitate formaliter distincta modo nostro intelligendi, ab ea quam habet relatio vt accidentis est, si sermo sit de relatione creata; vel vt substantia est, loquendo de relatione increata. Quod autem respectus ille sit realis pater; quantum realiter resert & realiter distinguuntur unum relatum ab altero correlativo. Quod verò talis respectus formaliter distinguuntur à ratione formalis in, qua relationi conuenit in ordine ad subiectum, patet primo: quia ratio accidentis, qua est ratio in, est communissimae respectus autem proprius est relationis. **Secondo:** quia ratio in potest esse sine ad, vt patet in alijs praedicamentis accidentis, & praetertim in quantitate & qualitate: non potest autem esse ad reale, sine in sibi in unitate reali coniuncto. **Tertio:** quia in diuinis substantia, qua est in in diuinis substantia, qua est ratio in, est vna & eadem numero communis tribus personis: nulla verò relatio siue respectus realis in diuinis tribus est hypostabis communis; quinimo singularum relationum siue respectuum oppositionibus ac proprietatis distinguuntur realiter ab iniunctem diuinæ personæ. Quamvis itaque duæ praedictæ rationes, nimurum & in secundum se sint vna ratio formalis simplicissima & infinita: distinguuntur tandem quod nos ratione formaliter.

Nec verum est quod affirmat Suar. & quidam *Cont. Sud.* alij, in quolibet accidentis genere & in singulis cuiusvis generis modis intrinsecè claudi rationem in, sicut ratio entis intimè clauditur in omni re & quolibet eius modo ac differentia. Nam quod enti conuenit ob eius amplissimam communitatem qua res omnes & earum modos ac ultimas carum differentias circumplicantur: nullo probabilitatis colore ad specialem eiusdem entis modum, qualis est ratio formalis accidentis, extenditur, vt scilicet eodem modo sicut ens formaliter & intimè claudatur, non solum in rerum generibus, verum etiam in omnibus eorum distinctiis: quamvis enim relatio & eius ad reale proprium suum habeat esse reale, quo realiter inest subiecto: illud tamen esse non est relatum sed absolute, vt ante diximus: ac proinde non pertinet ad rationem formalem propriam relationis, vt relatio est, que consideratur in ordine ad extrinsecum,

Quæstio XXVIII.

cum; immo manifesta est implicatio dicere ad reale formaliter includere in reale; cum realitas ad tota formaliter sit ad terminum, vt terminus est præcisè, cui hoc ipso quod est respectus realis ad ipsum, eidem realiter opponitur, & ab eo realiter distinguit relatum; alioquin si realitas siue entitas ipsius ad non esset ad terminum vt sic, nec realem haberet ad ipsum oppositione nec realiter ab eo distinguueret. Realitas vero in, tota est ad subiectum, quæ longe diversa & opposita est habitudo ad genus relationis vt sic minime pertinens, sed nuncupata transcendens; quia nouem circuit rerum genera; propter quam habitudinem, relationi reali simpliciter siue secundum integrum eius rationem accepta, conuenit ratio bonitatis ac perfectionis: Diximus enim supra q. 5. a. 1. in controv. vna bonum addere rationem non solum perfecti sed etiam perfectiui super ens: Constat autem perfectiuum dici in ordine ad perfectibile, non autem in ordine ad extrinsecum terminum vt terminus est præcisè. Itaque relatio boni & consequenter perfecti rationem habet, quatenus dicit in: cuius ratio non est relativa formaliter relatione prædicamentali, sed est absoluta.

Ad cuius evidentiam scito utramque rationem relationis scilicet ad & in esse realem formaliter & intrinsecè, realitatemque in utraque ratione modificari & distingui ac limitari formaliter iuxta naturam & modum rationis vtriusq.: quod sit vt realitas relationis quantum ad in, sit secundum se tota & quidditatue propendens in subiectum vt perfectiuum in perfectibile; sicut etiam in formaliter dicit ordinem ad subiectum; realitas vero relationis quo ad rationem respectus significati per dictiorem ad, secundum se tota seratur in terminum: sicut ratio formalis ad secundum se & quidditatue est ad terminum. Et quemadmodum ratio formalis in, quæ est habitudo ad subiectum, realis est formaliter & intimè ex propria realitate; ita realitas ex ipso ad formaliter & intimè siue essentialiter ordinè habet ad terminum: adeo vt tota ratio formalis ad relationis realis sit intimè realis; & tota eius realitas sit intimè ad terminum; & sicut in non est formaliter ad: ita realitas in non est formaliter realitas ad.

Ex his sequitur primò Suar. & alios Neothericos pugnantia dicere, cù aferunt relationē dicere perfectionē relatiū formaliter. Nā perfectio fit semper secundū aliquod esse: omne vero esse absolutum est, vt sàpē diximus.

Secundò sequitur respectum omnem realem significatū nomine ad realis abstrahere à perfectione & imperfectione, vt affirman antiquiores Thomistæ.

Tertiò sequitur nullam esse consequentiam illam Suar. & aliorum: Relatio realis puta paternitas formaliter dicit respectum realem siue realitatem respectus; Ergo formaliter dicit perfectionem; quoniam non dicit realitatem illam in ordine ad subiectum perfectibile, sed in ordine ad extrinsecum terminum. Sicut etiam non valit hæc consequentia: Mathematica formaliter sunt entia; Ergo Mathematica formaliter sunt bona; quia scilicet Mathematica formaliter non dicunt rationem perfectiui, etiam si intrinsecè claudant rationem entis. Cum itaque respectus realis relationis, siue ad reale nec habeat rationem perfectiui, nec includat rationem in, non erit formaliter perfectio neque bonum: & si relatio

Articulus Secundus.

79

A simpliciter & integrè sumpta perfecta sit & bona.

Postremo considerandum est, quod quamdiuinæ relationis ad siue respectus non sit formaliter perfectio, est tamen ex ijs que necesse fari requiruntur ad summam & infinitam perfectionem diuinitatis complete & integrè sumpta, prout in se est. Nam vt sàpē diximus, diuinitas prout in se est, claudit intrinsecè rationem

*diuinæ in-
trinsec
claudi in
perfectione
diuina,*

omnem absoluti & relatiū in Deo formaliter existentis; quod forte significare voluit Vasq. capitulo 6. quem immerito Suar. impugnat in dieo capitulo 9. Nam eti nomen integratis iuxta primæū suæ impositionis originem diuinitati non congruat: quatenus tamen integritas per

B sectionem significat, & complementum aut negationem defectu in quidditate seu ratione formalis deitatis, illi quam maximè conuenit: Nec tamen sequitur Patrem non esse integrè Deum, eo quod non est tres relationes, quæ sunt de integratate Dei. Nam vt in precedenti controv. diximus, vbi etiam huic & similibus argumentis satisfecimus, relationes non includuntur in diuinitate formaliter, prout est communicabilis, sed tantum vt est constitutibilis in esse personali incommunicabili. Quamobrem hæc perfectio, quæ modo nostro intelligendi consurgit in una & simplicissima ratione deitatis ex absoluto & respectiui, neque est essentialis præcisè, prout essentialie distinguitur contra relatum aut personale: neque est personalis præcisè: neque unitatem habet per modum collectionis aut numeri, licet includat oppositas relationes realiter inter se distinctas: quoniam hæc perfectionis unitas & integras attendit secundum essentiam & relationes, quatenus in unum esse conueniunt: cuius summam ac maximam unitatem non destruit realis distinctio relationum & trinitas personarum, vt ostendimus cum D. Thom. supra questione undecima, q. 4.

Et ex his cessant ea omnia, quæ Vasquezio & in hac parte etiam Caiet. & nobis obiicit Suar. in dicto 9. capitulo: qui etiam in capite sequenti, sci-licet decimo, contra communem scholasticorum

*Defendam
Cai & V. af.
quez à Suar.
reto.*

sententiam statuit in diuinis perfectiones formaliter, quæ tamen non sint perfectiones simpliciter, has vero vult esse relationes ad intra; quas aut non esse perfectiones simpliciter sed in suo genere; quia cum sint opposita non possunt simul eidem personæ conuenire; & consequenter (ait) fit, vt neutra sit melior in omni ente seu persona, quam opposita, quod tamen est de ratione perfectionis simpliciter, vt ait Ansel. in Monologio cap. 15. Notissima est enim differentiatione inter perfectiones simpliciter & perfectiones in talis genere siue secundum quid: quod illæ de Deo dicuntur formaliter & propriè: hæ vero non nisi virtualiter & Metaphorice, vt supra diximus questione prima, & alibi sàpē cum D. Thom. q. 13. art. 3. vbi rem hanc explicauimus ex eodem S. D. in primo contra gent. cap. 30. Maneat itaque relationem formaliter ac præcisè sumptam non dicere perfectionem neque imperfectionem, vt affirman Capr. Cai. & alij. Thomistæ communiter.

PRIMA CONCL. apud omnes indubitate. Relatio realis ut dicit in, id est sub ea ratione qua posse datur aliquid in re, cuius est relatio, dicit perfectionem, & c. & pre-tam in Deo, quam in creaturis. Probatur. Rela-tio in creaturis ut dicit in, comparatur ad subie-

C 4 Etum,

F. Io. Pauli Nazarij in D.Tho. Primam Part.

Etum, ut actus perfectius ad potentiam perfecti-
bilem: Relatio vero diuina, ut dicit in, est ipsa
substantia diuina, vt ait S. D. hic ad 3. Ergo vt sic
dicit perfectionem. Hanc conclusionem probat
ea omnia argumenta, quibus probatur relatione
simpliciter sive absolute vel secundum integrum
& completam sui rationem consideratam, dicere
perfectionem: sic enim includit in, ratione cuius
perfectio quedam est.

SECUNDA CONCL. Relatio diuina, quatenus
" eandem habet non solum entitatem, sed etiam ratio-
" nem formalē à parte rei cum essentia diuina, est per-
fectio simpliciter. Probatur: quia deitas compre-
hendens in una re & ratione formalē simplicissi-
ma essentiam & relationes, est infinita formaliter
perfectio; Ergo &c. Probatur sequentia: quia non
est intelligibile, unam & indivisibilē rationem
formalem esse perfectionē & non esse perfectio-
nem.

TERTIA CONCL. Relatio realis, secundum in-
tegram & completam sui rationem formalē dicit per-
fectionem. Probatur: quia relatio creata, puta pa-
ternitas, in suo formalē conceptū integro & to-
tali, intrinsecè claudit accidentis quod est subiecti
perfectiū; Ergo vt sic est perfectio. Ante-
cedens probatur: quoniam accidentis quidditatiū &
essentialiter prædicatur de quolibet genere &
specie accidentis; Ergo etiam de relatione; Et si-
cuit ens non addit speciale gradum supra ratio-
nes genericas aut specificas; ita nec accidens spe-
ciale aliquem addit gradum supra rationes ge-
nerum aut specierum, de quibus prædicatur;

Relatio vero diuina complete sumpta intrinsecè
& essentialiter est diuina essentia, vt ante dixi-
mus; Ergo vt sic est perfectio. Secundo proba-
tur conclusio: quia ens quod dividitur in de-
prædicamenta, conuertitur cum bono, vt ostendim-
us supra q. 3. art. 5. in 2. contr. Ergo relatio
quæ unum est ex prædicamentis, integrè sumpta
est bona atque adeo perfecta: nam unum quo-
que dicitur bonus, quatenus perfectum. Nec
verum est aut probabile, bonus non esse passio-
nem entis in communi, sed entis dumtaxat ab-
soluti ut admittit Molina: sic enim bonus non
est adiquata passio entis: cuius tamen opposi-
tum affirmant omnes antiquiores Methaphysici

cum Arist. & præfertim D. Th. supra quest. 5. q.
3. & alibi sive. Hanc conclusionem probant multa
ex illis argumentis, quibus recentiores proba-
re intendent, relationem formaliter dicere per-
fectionem. Ex his sequitur relationem omnem
realem simpliciter & absolute loquendo dicere
perfectionem: quia relatio absolute includit in,
cuius ratio perfectio quedam est; igitur relatio
absolute loquendo perfectio est.

QUARTA CONCL. Relatio realis sive creata
" sive increata formaliter sumpta, id est, prout dicit ad
" reale sive respectum realē ad terminum, non dicit
" perfectionem aut imperfectionem, sed abstrahit à per-
" fectione & imperfectione. De hac conclusione pre-
cipue nobis hic est cum aduersarijs disputatio.
Probatur primo. Omnis perfectio formaliter ut
perfectio inest ei, cuius est perfectio: Sed relatio
formaliter non inest; Ergo formaliter non est
perfectio. Maior patet. Minor probatur: quia
relatio realis ut sic ex sua ratione formaliter scilicet
ad reali, hoc habet præcisē ut respiciat ex-
trinsecum terminum; Ergo &c. Antecedens pa-
tet ex dictis: quia realis oppositio & distinctio,
est proprius & adiquatus effectus formalis res-
pectus realis: alioquin eadem realitas respectus
formaliter sumpta, scilicet in ordine ad termi-

num, allum etiam haberet respectum, siue po-
tius esset alius respectus formaliter ad subiec-
tum: quod nullus sanx mentis admittet. Quā-
uis igitur relatio absolute loquendo habeat in-
trinsecè ut sit perfectio subiecti: formaliter ta-
men sumpta ut explicauimus, non est nec intel-
ligitur esse perfectio subiecti; Distinguitur au-
tem hæc ratio formalis ad, in relationibus crea-
tis plusquam virtualiter, scilicet ex natura rei,
sive realiter formaliter, à ratione in, qua est o-
mnibus accidentibus communis: differunt enim
hæc duas rationes sicut relativum & absolutum;
Nam, vt diximus, in esse relationis est absolutum:
In relatione vero diuina sola potest esse virtu-
alis distinctio inter prædictas duas rationes in
una relationis integra ratione conclusa. Ex quo
patet solutionem Barnesij non infringere, sed
augere potius vim argumenti. **Secundū.** Paterni-
tas ratione sui ad realis, quo respicit terminum,
scilicet filiationem vel Filium, neque est perfe-
ctio Filij neque Patris. Ergo non est formaliter
perfectio. Consequentia videtur eidens. Ante-
cedens quo ad priorem partem probatur: quia
paternitas est à Filio extrinsecā, & respicit ip-
sum ut terminum præcisē; Ergo non est eius per-
fectio. Posterior vero pars ex dictis est manife-
sta: quia realitas ipsius ad formaliter non est ad
subiectum; Ergo ad paternitatis non est formaliter
perfectio patris.

Sed ait Suay, quod licet relationes creatæ non Responso
dicerent realem perfectionem, id tamen non cf. Suarezij.

se tribuendū relationibus diuinis, propter sum-
mam excellentiam earum magnamque analogiā,
& præsertim quia sunt subsistentes, & suo modo
terminant & quasi modificant diuinam naturam
&c. Sed haec non tollunt vim argumenti: nam in
primis analogia nihil aliud efficit, nisi vt sicut
analogi ratio communis proportionaliter ea-
dem clauditur in quolibet analogato integrè
sumpto, ita cuiusvis analogati propria ratio
clauditur in communī ratione analogi: quia nō
abstrahit ab analogis: cum sint diuerla simili-
citer, idem autem secundum quid scilicet pro-
portionaliter. Constat autem proprium & for-
male rationem realis relationis ut sic, & con-
sequenter talis relationis, puta paternitatis, for-
maliter ut respicit filium, dicere realitatem for-
maliter & præcisē respectuam ad terminum: ac
proindè si diuinæ relations verè & propriè re-
ales sunt, vt ex fide supponimus, necesse est eas
rationem analogi communis participare, atque
adeo formaliter respicere terminum ut sic præ-
cisē; & consequenter abstrahere à perfectione
& imperfectione. Quod vero subsistant, ter-
minant & modificant diuinam naturam, con-
gruit illis quatenus diuinæ sunt & realiter ex-
adem cum Dei substantia, non autem sub ea ra-
tionē qua respectuā sunt. Vnde quicquid in-
est perfectionis diuinis relationibus sive perso-
nis, conuenit illis ab essentia formaliter quatenus
cum ea realiter identificantur. Nam vt ait
S. D. infra q. 42. a. 4. ad 2. paternitas est digni-
tas Patris, sicut paternitas est essentia Patris: est
autem paternitas essentia Patris, non formaliter
sed realiter tantum iuxta modum nostrū intelli-
gendi loquendo: Nam dignitas (inquit D. Th.)
est absoluta & ad essentiam pertinet.

Tertiū. Si relatio formaliter & præcisē sumpta
dicit perfectionē: vel dicit perfectionē finitā vel
infinitā. Non finitam: quia nihil finitum est, in
Deo; neq; infinitam: quia alioquin sequeretur,
& una relatio, puta paternitas, includeret in suo

for-

Responso
Molinae cō-
futata.

Quaestio XXVIII.

formali conceptu omnem rationem relationis A etiam diuinam, & consequenter filiationem & spirationem & processionem. Conseq. probatur; Quia de ratione infiniti in quolibet genere entis est, ut in seipso claudat rationem omnem illius generis. Cum itaque filatio, spiratio & processio rationes quedam sint diuinorum relationum, sequitur eas in paternitate formaliter claudi; & sic paternitas formaliter & realiter erit filatio, & spiratio ac processio: sicut iustitia in Deo formaliter est misericordia: quod est hereticum.

*Responsio
Bannelli.*

Ban. existimat hoc argumento conclusionem efficaciter non probari, sed solui posse. Nam si loquamus (inquit) de relatione diuina, quatenus dicit ad diuinum, dicit perfectionem infinitam: sed tunc non considerarur purum ad, sed ad quatenus est diuinum; Et similiter paternitas diuina, quatenus diuina est, dicit perfectionem infinitam paternitatis. Deinde, si in diuina paternitate consideretur non solum ad, sed ad paternitatis scilicet respectus huius relationis specialis, qui est paternitas, etiam abstrahenda à diuina paternitate, prout diuina est: fatetur (inquit) quod dicit perfectionem, & quod paternitas in eo quod paternitas dicit talem relationem realem scilicet fundatam super actione, quae tamen perfectione non est finita, neque infinita, sed sicut abstrahit à creato vel increata paternitate, ita & à finita vel infinita perfectione. Sed non soluit nodum; quoniam, ut in tertio notabiliter diximus, ad reale formaliter respicit extrinsecum terminum, non autem subiectum vel fundamentum; unde formaliter non dicit perfectionem, sed tantum, ut integrè sumitur relatio, ut & significat responso.

*Responsio
Suarizii.*

Suar. lib. 3. c. 10. ait personam habere infinitatem ex vi relationis non simpliciter in genere entis, cum hanc habent relationes ab entitate, sed in tali genere seu quasi specie; Et ideo non sequitur (inquit) vnam relationem formaliter includere perfectionem alterius, quod suo modo in attributis diuinis considerare licet. Nam intellectus diuinus præcise conceptus perfectionem dicit, & infinitam in ratione intellectus, in qua non includit formaliter perfectionem voluntatis; & quoniam in ipsa includat illam ratione infinitatis simpliciter, & in genere entis, non tamen ex vi propria ac formali infinitatis.

Confut.

Sed hæc solutio plura non cuitat alia absurdula, nemirum perfectionem cuiusvis diuinæ relationis esse finitam simpliciter, & aliquam perfectionem esse in una persona, quæ non sit in alia, & plures esse realiter in Deo perfectiones. Concedit autem Suar. ut minimè absurdula, duo posteriora, sed primum negat dicens perfectionem relatiuum non esse perfectionem simpliciter, non ex imperfectione aut limitatione, sed ex oppositione, quam habet cum alia equali perfectione. Sed in primis, ut ante diximus, contradictionem invenit dicere perfectionem relatiuum; nam relatiuum ut sic, extrinsecum terminum respicit, cuius non est perfectio, & multò minus subiecti, quod non respicit. Deinde inauditum est in doctrina SS. Patrum plures & realiter distinctas esse diuinarum personarum perfectiones. Præterea sic argumentor. Quod est quantum quantitate perfectionis & non est infinitum simpliciter, sed tantum in specie, necessariò est finitum & limitatum; sed relations diuinæ, secundum Suarezium, sunt quantæ quantitate perfectionali, nec sunt infinite simpliciter, sed tantum in specie; Igitur erunt simpliciter finitæ & limitatae. Maior

*Responsio
Suarizii.*

Confut.

Articulus Secundus.

81

probatur: finitum esse vel infinitum per se conuenit quantitatib; sicut numero par vel impar; Ergo omne quantum quod non est infinitum est finitum: ac proinde nos, qui relations formaliter ac præcisè sumptas negamus esse quantas perfectionaliter, consequenter etiam negamus eas esse finitas vel infinitas. Subinde exemplum diuinū intellectus benè per pensum cōcludit oppositū; nam quamvis intellectus præcisè sumptus secundum nostrum modum intelligendi in suo conceptu & ratione formalis non claudat rationem sive perfectionem voluntaris ut sic; tamen secundum se sive à parte rei, ratio & perfectio intellectus, est ratio & perfectio voluntatis realiter & formaliter; Igitur pari modo perfectio paternitatis, secundum eius ad reale, secundum se erit perfectio filiationis, & aliarum diuinarum relationum, secundū eorum ad reale, realiter & formaliter; quod est erroneum; cum tollat trinitatem personarum.

C *Postremè. Perfectio ut sic dicit esse & actualitatem, cum dicat ordinem ad perfectibile, quod ex ea perfectum denominatur; Igitur homen perfectionis verè & propriè absolutum est secundum totum sive significationis ambitum; Ergo nulla est perfectio relativa formaliter. Ex dictis sequitur non esse in Deo tres infinitates, sed vna tantum, nec tres perfectiones relatives, sed vna tantum.*

*QUINTA CONC. Relatio realis, quo ad conce-
psum tam formale quā obiectum, abstrahit à per-
fectione & imperfectione. Probatur: quia sibi in-
niciem ad quantur & correspondunt hi duo co-
ceptus. Ergo eandem abstractionem quam habet
formalis, habet & obiectus, ut etiā supra pro-
bavimus. Constat autē ex dictis, relationem rea-
le formaliter, id est ratione ad realis, abstrahere
à perfectione quo ad alterū duorum conceptū;
Ergo quo ad utrūque.*

D *CONTRA quartam concl. de qua sola propriè Argum. &
est controversia, sunt argumenta Bannelli ab eo-
dem soluta.*

*Contra eandem concl. argum. Zumel. Pater-
nitas diuina, ut est relatio, est ens reale; Ergo ut
sic dicit perfectionem. Probatur consequentia.
Primò: quia impossibile est intelligere ens rea-
le sine aliqua perfectione. Secundò: Quicquid
est in Deo, prout est in illo, dicit perfectionem;
Ergo. Probatur hoc antecedens. Primò: quia
quicquid est in Deo est formaliter ipse Deus. Se-
cundò: impossibile est esse aliiquid in Deo, quod
nullum dicat perfectionem. Probatur hoc ante-
cedens; quia imperfectio non est quid positivū,
sed carentia perfectionis de formalis; Ergo nulla
potest esse maior imperfectio in Deo, quā nullā
dicere perfectionem. Quod si dicatur imperfe-
ctionem non esse qualcumque carentiam per-
fectionis, sed carentiam perfectionis debitæ insi-
fe; Contra sic arguit: Summa imperfectio vide-
tur rem esse talem, ut nulla illi debeatur per-
fetto. Ergo. &c. Ref. nullam esse conseq. ut late
superius ostendimus. Ad primam probationem
negatur assumptum. Ad secundam dico antece-
dens duplicum habere sensū. Prior est: Quicquid
est in Deo, prout est in illo, sive ratione qua for-
maliter inest, dicit perfectionem, & hic sensus
est verisimilis, sed falsa est consequentia; quia
relatio formaliter non inest. Posterior sensus
est: Quicquid est in Deo id est Deo conuenit,
prout est in illo id est prout illi cōuenit, di-
cit perfectionem formaliter: & in hoc sensu falsum
est antecedens. Nā incomunicabilitas Deo cōve-
nit,*

nit, quæ tamen nullā perfectionem dicit formaliter; & similiter alia, quæ de Deo negatiū dicuntur; Quod si ad positivā tantum limitetur, nō est admittendum, nisi in absolutis; nam relatio, putra paternitas, præcisē sumpta scilicet ratione ad, ita conuenit Deo, puta Patri, vt referat ipsum ad terminum, scilicet ad Filium; respectus autem ad terminum vt sic, nullam dicit perfectionem vt probauimus. Ad primam probationem prædicti antecedens dico primō per eam confir mari nostram secundam conclusionem. Secundō dico relationem, puta paternitatem prout à nobis præcisē concipitur ratione ad, id est ratio ne respectus realis ad Filium, non concipi vt sic sub ratione Dei aut existentis in Deo. Ad secundam probationem negatur antecedens; Ad probationem admitto datam responsionem; Ad eius improbationem negatur assumptum, si sermo sit de re id est de realitate formaliter sumpta, vt modo loquimur; nam licet realitas relationis prout dicit realē respectum ad terminū vt sic non sit perfectio, est tamen necessariō requisita ad summam & infinitam perfectionem diuinæ rei, vt ait Cai. *infra q. seg. a. 3.*

Contra eandem conclusionem Mol. quinque producit argumenta pro 3. sua conclusione, quibus ipse respondet & corum solutio satis patet ex dictis.

Eidē concl.
objic. *Val.*

Contra eandem concl. argum. Val. *Primo.* De fide est relationem diuinam vt est ad aliud, & nō solum vt est essentia diuina, esse in Deo quandā realitatem & quidem infinitam. At omnis diuina ac infinita realitas est secundum le obiectiū perfectio simpliciter. Ergo relatio diuina etiam vt est ad aliquid in re, & obiectiū est perfectio & perfectio simpliciter infinita. Prima propositione quo ad priorem partem probatur; quia secundū fidem personę diuinę realiter distinguuntur per relations, non vt sunt essentia, sed vt sunt relations virtualiter ab essentia distinctae; Ergo de fide est, quod vt relations sunt, sunt realitates quædam. Quo ad posteriorem autem partem probatur; quia nulla realitas est in Deo, quæ non sit infinita; Ergo de fide est etiam relations esse infinitas. *Reff.* falsam esse primam propositionem quo ad secundam partem. Ad probationem dico realitatem omnem in Deo esse infinitam realiter & identice, non autem formaliter id est sub ea ratione quæ concipitur vt ab alijs realitatibus formaliter distincta; sicut in proposito relatio diuina, puta paternitas, vt refertur ad filiationem, neque finita est neq; infinita, vt ante diximus, licet realiter & identice, id est prout eadem est diuinitati, sit infinita simpliciter.

Obi. 2.

Solut.

Secundō. Si relatio paternitatis vt paternitas est, & filiatio vt filiatio est, perfectionem non dicent, sequeretur Patrem vt Patrem, & Filiū vt Filium, non esse perfectum nec bonum nec diligibilem; Ergo Pater & Filius vt tales sunt, non se diligenter, & consequenter diligendo non producerent Spiritum sanctum, & alia huiusmodi multa absurdissima sequerentur in diuinis. *Reff.* in consequente particulam, vt, posse reduplicare paternitatem & filiationem dupliciter; uno modo secundum integras & completas earum rationes; & in hoc sensu negatur consequentia; nam hic sermo est de relationibus diuinis, non secundum integras earum rationes, sed prout dicunt præcisē respectum realē ad terminum; Alio itaque modo potest per eandem illam dictionem, vt, reduplicari paterni-

tas & filiatio quo ad respectum ad terminum præcisē: & in hoc sensu, admittā prima consequentia & ipso consequente formaliter sumpto, secunda consequentia distinguenda est; Nam si consequens eius intelligatur de Patre & Filio, vt tales sunt formaliter quo ad respectum præcisē sumptum, & de habere rationem diligibilitatis ex ipso respectu relationis formaliter, vera est consequentia, sicut & ipsum consequens; nam respectus ad terminum non est ratio diligibilitatis in paternitate aut filiatione: quamvis talis respectus sit diligibilis, & diligatur propter identitatem realem, quam habet in deitate & bonitate; si vero consequens intelligatur de Patre & Filio vt tales sunt secundum eorum integras & totales rationes, falsa est consequentia; nam conclusio nostra loquitur de relatione diuina quo ad respectum realē ad terminum præcisē.

Tertiō. perfectio simpliciter ea est, quæ in v. *Obi. 3.* no quoque melior est ipsa, quam non ipsa, id est quocunque secum incompatibili in eodem subiecto; Sed quamvis absolute ut est tale, melius sit quam respectuum, tamen respectuū non est incompatibile cum absoluto, sed possunt reperi hæ duas rationes in eodem; Ergo respectuū est perfectio simpliciter. *Reff.* cum Cai. *de ente & essentia* comparativum supponere positivum; oportet ergo id, quod melius est, esse formaliter bonum; cū itaque relatio ratione respectus præcisē non sit formaliter bona, vt sèpè diximus, sequitur etiam ipsam non esse meliorem; cuius oppositum supponit Valentia. Secundō negatur consequentia, quæ nullam habet apparentiam.

Contra eandem concl. argum. Vafq. *disput. 122.* *Eidē concl.*
c. 2. Primi. Sicut Deus ob suam infinitam perfec-

obj. *Val.* *etionem,* postulat esse sapientem, sic etiam ob *primo.*

eandem secundū est, vt sit Pater Filius & Spiritus S. Ergo paternitas est aliqua Dei perfectio.

Reff. consequens intelligi posse duplicititer. *Vno sol.*

modo de paternitate secundum eius conceptum completem; & sic verum est consequens, & bene deducitur; Alio modo potest intelligi de paternitate prout dicit præcisē respectum ad terminum;

& sic falsum est tam consequens quam illatio; nam etsi ad Dei perfectionem pertineant Pater Filius & Spiritus S. & singulorum respectus & incomunicabilitates non tamen sequitur, respectus vt sic & incomunicabilitates esse perfectiones; nam, vt ante diximus cum Caietano, ad summam Dei perfectionem pertinent, non ea tantum quæ secundum se & formaliter dicunt perfectionem, sed etiam illa quæ abstrahunt à perfectione & imperfectione.

Secundō. Si relatio in Deo non esset perfectio, *obi. 2.*

esset imperfectio; At in Deo non potest esse aliqua imperfectio; Ergo, &c. Conseq. probatur;

quia perfectio & imperfectio contradictrio op-

ponuntur; nam perfectum est id cui nihil deest,

imperfectum autem cui aliquid deest. Si ergo

paternitas non esset perfectio, sequeretur illi aliiquid deesse, defectu cuius non esset perfecta,

& ita imperfecta: vel sequeretur ipsam esse Dei imperfectionem; quia per illam aliquid Deo de-

est. *Reff.* nullam esse conseq. de imperfectione propriæ sumpta, quæ est imperfectio priuatue.

Ad probationem negatur assumptum de imperfectione priuatue, quæ dicit defectum perfectionis debitæ inesse. Ad probationem dicitur non recte ibi diffiniri imperfectum priuatuum; addé-

dū est enim de perfectione debita inesse; Nā la-

te sū-

tè sumendo imperfectionis vocabulum prout A dicit solam negationem perfectionis, iam sèpè diximus relationi non conuenire perfectionem, & consequenter illam esse non perfectam, quod est esse imperfectam negatiuè. Sed quia nomen imperfectionis communiter sumitur pro imperfectione priuatua, idcirco simpliciter negandum est relationes esse imperfectas.

Alia eiusdem authoris argumenta probant relationes diuinæ secundum earum integrum conceptum dicere perfectionem.

Contra eandem conclus. multa profert argum. Suar. lib. 3. c. 9. ex quibus nonnulla iam sunt proposita & soluta, nonnulla verò probant relationem in suo conceptu completo claudere perfectionem, non autem ut respectiva est formaliter & precisè. Nam subsistentia conuenit diuina relationi prout diuina est, & terminatio humanae naturæ conuenit filiationi prout subsistens est. Et ideo ex his non licet inferre perfectionem in relatione, prout dicit ad precisè etiam reale, sed tantum quoad completam eius rationem, in qua clauditur essentia quasi modificata. De qua re videndum est Cai. 3. p. q. 3. a. 1.

Obl. Suar. 1. *Contra eandem* concl. militant duo argumenta eiusdem authoris, scilicet Suar. diss. metaphys. 47. sect. 5. n. 6. Primum est. De ratione accidentis prout in ipsa existit, non solum est quod in se secundum rationem aliquam genericam vel communem, sed etiam secundum propriam, & prout est C talis forma in rerum natura; immò impossibile est, quod forma informet vel afficiat secundum rationem communem, & non secundum aliquam propriam; cum haec rationes à parte rei non distinguantur. Ergo relatio secundum propriam rationem inest, & consequenter dicit perfectionem. Resp. posse dupliciter intelligi formam aliquam informare secundum propriam rationem, uno modo identicè, alio modo formaliter. Formæ absolute utroque modo informant secundum propriam rationem, vt affirmat S. D. in hoc a. sed formæ relativa seu relationes informant quidem secundum propriam rationem identicè, sed non formaliter; quia ratio ad ut sic, non dicit in esse.

Obl. 2. *Secundum* argumentum. Quia alioquin relatio non tribueret subiecto proprium actum relationis formalem; ergo secundum propriam rationem inest, & consequenter est perfectio. Probat prima consequentia; quia accidens non dat effectum formale, nisi inheretendo & afficiendo; Ergo si relatio non inest secundum propriam rationem, non confert subiecto proprium & specificum effectum formale. Resp. nullus est prima consequentia; quoniam ad hoc ut accidens, vel forma aliqua relativa de qua loquimur, conferat effectum formale specificum subiecto, sufficit ut inheret identicè, quatenus scilicet idem est realiter cum accidente, cuius est inesse. Vel dictas fatus esse, ut inheret ratione sua existentiae, quae formaliter est absoluta, non autem secundum propriam rationem formaliter sumptam. Ex his quedam alia diluvuntur eiusdem authoris argumenta.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum relationes, que sunt in Deo, realiter ab invenientia distinguantur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod relationes, que sunt in Deo, realiter ab invenientia distinguantur; Quocunque enim vni, & eidem sunt ^{infra q. 30. a. 1. cor. art. 6.} eadem, sibi invenientia sunt eadem. Sed omnis relatio in corp. est sentia. Ergo relationes secundum rem ab invenientia non ^{5. & sexto corp.} distinguuntur.

B 2. Preterea. Sicut paternitas, & filiatio secundum nominis rationem distinguuntur ab essentia diuina, ita & bonitas & potentia. Sed propter huiusmodi rationis distinctionem non est aliqua realis distinctione, bonitatis, & potentie diuina. Ergo neque paternitatis, & filiationis.

3. Præterea. In diuinis non est distinctione realis, nisi secundum originem: sed una relatio non videtur originis ex dia. Ergo relationes non distinguuntur realiter ab invenientia.

Sed contra est, quod dicit Boët. in lib. de Trinit. * quod substantia in diuina continet unitatem, relationis multiplicat Trinitatem: si ergo relationes non distinguuntur ab invenientia realiter, non erit in diuina Trinitas realis, sed rationis tantum, quod est Sabelliani erroris. ^{Non malelib. ad fine lib.}

Respondeo. Dicendum, quod ex eo, quod aliquid alienum attribuitur, oportet, quod attribuantur ei omnia, que sunt de ratione illius. Sicut cuncte attribuitur homo, oportet, quod attributus ei esse rationale. De ratione autem relationis est respectus unius ad alterum, secundum quem aliquid alteri opponitur relativè. Cum igitur in Deo realiter sit relatio, (vt dictum est *) oportet, quod realiter sit ibi oppositio. Relativa d. autem oppositio in sua ratione, si ne includit distinctionem. Vnde oportet, quod in Deo sit realis distinctio, non quidem secundum rem absolutam, quae est essentia, in qua est summa unitas, & simplicitas, sed secundum rem relationem.

D Ad primum ergo dicendum, quod secundum Philosphum in 3. Physic. * argumentum illud tener, quod quocunque vni, & eidem sunt eadem, sibi invenientia sunt eadem, in his quo sunt idem re, & ratione, sicut tunica, & indumentum: non autem in his, quo differunt ratione. Vnde d. ibidem dicit, * quod licet actione sit idem motus, similiter, & passio: non tamen sequitur, quod actione & passio sunt idem: quia in actione importatur respectus, ut à quo est motus in mobili, & in passione verò, ut qui est ab alio. Et similiter licet paternitas sit idem secundum rem cum essentia diuina, & similiter filiatio: tamen hoc duo in suis proprijs rationibus important oppositos respectus. Vnde distinguuntur ab invenientia.

E Ad secundum dicendum, quod potentia, & bonitas non important in suis rationibus aliquam oppositio nem. Vnde non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quod quamvis relationes proprie loquendo non oriantur, vel procedant ab invenientia, tamen accipiuntur per oppositum secundum proportionem aliius ab alio.

Sensus questi.

QUÆRIT hic S. D. modum quedam essendi diuinarum relationum, scilicet sint in Deo ut distinctæ vel ut cædem; pertinet tamen hic modus ad quidditatem ipsarum relationum, sicut oppositio. In quo quesito adverte duo. Primum est nomine relationum existentium in Deo non intelligi nisi relationes ad intra, quæ sole in Deo verè & absolute sunt, prout esse